

ČASOPIS MAĆICY SERBSKEJE 1937

Prof. Ota Wićaz
studijowy direktor w Stollberku

Lětník LXL
(Cyleho rjada čisto 170)

W Budyšinje
Z nakładom Maćicy Serbskeje
1937

Wydawca
Drukarstwo
Demokratyczne

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

3. The third part of the document presents the results of the study, including a comparison of the different methods and techniques used. It discusses the strengths and weaknesses of each method and provides a summary of the findings.

4. The fourth part of the document discusses the implications of the study and provides recommendations for future research. It highlights the need for further investigation into the effectiveness of the different methods and techniques used.

5. The fifth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

6. The sixth part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

7. The seventh part of the document presents the results of the study, including a comparison of the different methods and techniques used. It discusses the strengths and weaknesses of each method and provides a summary of the findings.

8. The eighth part of the document discusses the implications of the study and provides recommendations for future research. It highlights the need for further investigation into the effectiveness of the different methods and techniques used.

9. The ninth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

10. The tenth part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

11. The eleventh part of the document presents the results of the study, including a comparison of the different methods and techniques used. It discusses the strengths and weaknesses of each method and provides a summary of the findings.

12. The twelfth part of the document discusses the implications of the study and provides recommendations for future research. It highlights the need for further investigation into the effectiveness of the different methods and techniques used.

13. The thirteenth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

14. The fourteenth part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

15. The fifteenth part of the document presents the results of the study, including a comparison of the different methods and techniques used. It discusses the strengths and weaknesses of each method and provides a summary of the findings.

16. The sixteenth part of the document discusses the implications of the study and provides recommendations for future research. It highlights the need for further investigation into the effectiveness of the different methods and techniques used.

17. The seventeenth part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

18. The eighteenth part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the tools used for data collection.

19. The nineteenth part of the document presents the results of the study, including a comparison of the different methods and techniques used. It discusses the strengths and weaknesses of each method and provides a summary of the findings.

20. The twentieth part of the document discusses the implications of the study and provides recommendations for future research. It highlights the need for further investigation into the effectiveness of the different methods and techniques used.

Listowanje Hendricha Imiša z Michałom Domašku.

(Hl. Č. M. S. XVIII, 120—135; 197—205; 265—283)

(Skónčenje.)

Podal Ota Wićaz.

Moja wutrobnje lubowana knjeni kmótra!

Naju luby synk¹, kiž, da-li Bóh luby Knjez, přichodny štwórtk, 5. augusta, swjatu křćenicu dostanje, trjeba kmótrów a kmótry.

Tež w zjednoćenstwje ze swojej lubej mandželskej Was wutrobnje prošu, Wy cheyli jemu z kmótru byé.

Tuž budžće tak dobra a přińdžće přichodny štwórtk dopoldnja džesaćich ze svojim lubowanym knjezom, mojim kochanym bratřikom, k nam. Radži bychmy Waju wobeju za kmótrów wzali, ale, dokelž dyrbjachmoj bjez Wamaj wuzwolié, dha wém, zo je mojemu kochanemu bratřikej runje tak lubo, hdyž jeho lubowana knjeni kmótrři, hač, hdyž bychmy jeho prosyli; kaž wšak tež na druhej stronje to same wot nas wěmy.

Za Wašeho sobukmótra smy bratra Sykoru² wu-prosyli.

Přećelniwego dopjelnjenja swojeje dowěrnej próstwy so nadžijejo sym z najwutrobnjšim postrowjenjom tež ze strony mojeje Milki, kiž je ze synkom z Boha strowa.

Waš

W Hodžiju, 1. 8. 1869.

H. Imiš.

¹ Imišowy drugi synk Marćin narodži so njeźelu 25. julija. Wón zemrě 1. 12. 1921 jako finančný radžiéel w Kluču pola Drježdźan.

² August Sykora, farář w Smilnej, znaty serbski spisowaćel.

Mój wutrobnje kochany bratřiko!

Měj najwutrobnjši džak za Twój luby lisóik, na kotryž budžich Ći přjedy wotmotwił, hdy budžich wotdzerženjow a nuznych džěłow dla přjedy mohl.

Mój lubowany bratřiko, my smy wšitecy Twojej česóej lubej knjeni a Tebi z cyleje wutroby džakowni za Waju wulku lubosé a wutrobnosé, z kotrejž staj nas na křćeńskim duju naju Marćina zwjesliłoj, kaž smój sebi tež teho k Waju lubosći wěstaj, zo tež dale naju synka, Waju mótku, do svojich dobroprošenjow wobzamknjetaj.

Wulki, wosebny džak mam tež Twojej lubej knjeni za woprawdžitu dobrotu wuprajié, kotruž je mojeje Milcy

wopokazala. Bjez jejneho wukazaneho srédka budžiše so zawěsće Milcyné nadro, kiž bě hižom čerwjeno-pruhate, zajěšćilo a jej najžalostniše bolenje načínilo. Před tym je ju z Boha Twoja luba knjeni dospólnje ze swojim wubjernym, tudy hač dotal cyle njeznatym srédkom dospólnje zwaruowala, za čož jej z hnuteje wutroby so lubje džakuju.

Hdyž při radosćiwej hosćinje nic zymny rozum, ale čućiwość a wutrobnosć knježi, móže so bjez džiwá radzić, zo so wuzka mjeza, kiž so bjez znjesenjom a njeznjesenjom čehnje, trošku překroči. Na tym so žana lubosćiwa wutroba njepestorěi.

Naš swjedžení běše přez Božu hnadu přez derjeměnje, čućiwość, wutrobnosć, lubosć, přezjednosć, wěru tak rjany, so jenož z radosću na njón spominamy; wo tajke, wo jenož tajke spominanje tež Tebje prošu.

Na strowe zbožowne zasowohladanje so wutrobnje wjeseliny. Milka a Marćin staj z Boha dale strowaj. Tón Knjez hnadnje dale pomhaj!

Mój luby, luby bratřiko, mi a nam wšitkim je wutrobnje lubo, zo je Wamaj při wšitkej wobćežnosći pućowanja tola móžno było, našu wutrobnu próstwu dopjełnić.

Sy dha Twojim lubym džěćom trošku mateho Marćina wopisat? Bóh daj, zo by bjez naju džěćí mi ta sama lubosć jemu knježiła, kotruž je tón hnady polny Knjez bjez nami staršimi Nosaskeho a Hodžijskeho fašskeho domu wobradził.

Budž tak dobry a proš Bartka wo te knihi, kiž sym jemu něhdy požčil: „Der Arzt und Lehrer als Ratgeber“. Njech je wón zawalene k Smolerjej pósće.

Nětko pak, mój kochany, Twojej lubej, wutrobnje lubowanej knjeni a Tebi a Waju džěćatkam jara jara wjele dobreho wot Wašeho

W Hodžiju 13. 8. 69.

Imišee doma.

Mój kochany luby bratřiko!

Jara je nas zwjeselila přecelnosć, pilnosć a wustojnosć lubeje Leńki a Khatki, z kotrejž stej našemu Marćiněj tajke lubozne khapički nahočkowatej. Wupraj jimaj naš wutrobný džak, a mały Marćin budže so jimaj, da-li Bóh, hišće sam džakowac; nětko pak njemóže hišće ani powědać ani pisać. Tuž to jeho papa za njeho najwutrobnišo čini.

Moja Milka, kiž běše hižom zaso cyle čerstwa stanyta, zaso tři dny dolho leži. Na delnim džěle nadra, kiž běše strowy byl, je so njenadźujcy stwjerdženje hromadu sčahnyło, kiž přeco hišće so nochce rozinječić. Palaca horcota, kajkaž je zwjetša ze zymicu zjednočena, je ju džak budź temu Knjezej, džensa pušćila. Tón Knjez smil so a daj jej bórzy zaso wotkhoric!

Na knjeni z Wjelk sym tu zwjeselacu powjesć pisal, zo móže přez Twoju dobroćiwosć Rychtarjec Lawru ze Wósporka dostać. To budže jej jara lubo.

Mój luby kochany, měj tež Ty za to najwutrobniši džak.

Twojej lubej wutrobnje česćenej knjeni, kiž je Miley ze swojim dčbrym srědkom přenju nadrowu khorosć wotewzała, hišće junkróć so tež w Milecynym mjenje najwutrobnišo džakuju.

Wam wšitkim, wulkim a małym najwutrobniše postrowjenje wot Wašeho

waš wšěch wutrobnje lubowaceho

W Hodźiju, 24. 8. 69.

Imišec doma.

Listaj z 13. 8. a 24. 8. lěta 1869 rjenje dopjelujetaj wobraz wo dobrymaj serbskimaj farskimaj domomaj.

Mój luby kochany bratřiko!

Twoje zbožopřeća k nowemu lětej chcyl nam tón Knjez hnadnje wustyšec. Wón je pak tež na Tebi a Twojim lubym domje a Twojej wosadže hnadnje dopjelujuj! Haj jeho milosć, jeho škit a jeho žohnowanje překrasnjaj so nad cyłym lubowanym Domaškec domom a nade wšěm, štož je Tebi, mój wutrobnje lubowany bratřiko, lube a drohe.

Mi je jara lubo, zo móže naš pohonč Wašu nowu dčewku k Wam přiwjesć. To so tola cyle derje čini. Mi je lubo, zo sy mi to časa dosć wozjewil. Bóh daj, zo by přeměnenje džowkow naju woběmaj žónkomaj a domomaj k žohnowanju služilo! Haj tón Knjez daj so tutemu přeměnenju hnadnje derje radzić!

Přeco mi tak běše, zo lisćik wot Tebje dostanu; a ze Twojeho nětko dostateho lisćika widžu, zo je moje čuće prawe bylo, dokelž sy so, kaž pišeš, hižom wot kermuše sam na to hotwal. Čim lóle sym so nětko džensa z dostatym lubym lisćikom zwjeselił. Měj wutrobny džak za njón!

Ja sym nětko přeco pře wšu měru nuzne měł, zo husto njewjedźich, što prjedy přimać, a cyłe wały pismow tu leža, zo chcedža zdźělane być. Druhdy so wšo kaž haći.

Tuteje nuznoty dla je so tež stało, zo hakle džensa z tej próstwu přikhadžam, zo chcył Ty, mój luby kochany, připoložene knižki „Balsamina“, lubozne kěrluški na serbski přeložić. Łuhowski knjez baron¹ je mi te knižki džens tydženja připósłał z tym namjetom a lubosćiwym žadanjom, zo bych so za serbski lud na serbski přeložale. Na koho mohł so lubšo a hódnišo wobroćić hać na Tebje, kotrehož je tón Knjez z wobojim, z poetiskim darom a z lubosćiwěj wolu k tomu wuhotował? Tuž, luby bratřiko, podaj so w Jezusowym mjenje na to džěło, zo bych so po tym do čišća dać móhle. Za wužitne pak džeržu, zo do časa wo tym njerěčimy. Wjesele je čím wjetše, čím wjetše so překhwatanje stanje, kaž je widžeć z wobradženja „Džen Knjezeweho přichoda“².

Wěra mje luby bratr Wjelan³ z připósłanjom někotrych eks. teho kěrluška, kiž je po hłosu a teksće sam zestajał a k uojemu překhwatanju čišćeć dał, zwjeseli. Ja Ći jedyn eksemplar tu sćelu.

Tola, luby kochany, hižom je pozdže, mi skoro woći zapadujetej, tak sym sprócný. Tuž džensa jenož hišće to słowo:

Tón Knjez Jezus budž z Tobu, z Twojej wutrobnej lubowanej knjenju, ze wšěmi Waju džěćimi a wosebje z mojim mótkom! W lubosći z našimi najlěpšimi strowjenjemi

2. 1. 70.

Twój H. Imiš.

Z tuteho lista wosebje spóznamy njesměrnu džělawasć Hendricha Imiša. Wšědnje hać do mjezow swojeje mocy.

¹ Knjez nad Łuhom Khasowon; Bělym Kholmcom atd. běše kralowski sakski komornik baron Egon ze Schoenberg-Bibran a Modlau, předsyda lužiskeho zjednoćenstwa za znutřkowne misionstwo, sobustaw serbskeho luth. knih. towarstwa, sprawny přećel a dobroćel serbskeho luda. Wumré bórzy po lisće. 1. 2. 1870. Wo nim Imiš w knize Balsamina str. III–XIV; Zcejleř wěnowaše jemu pěseň. Zhr. spisy IV, 209.

² Džen Knjezeweho přichoda. Přeložil A. Sykora. We Wojerecach 1870 pola Kulmana. Knižka we 8°. Str. 32 wuda so za pjenjezy barona ze Schoenberg-Bibran.

³ Julius Wjelan, farař w Slepom 1817–1892. Spěw je Imišej wěnowany. Wo Wjelanje mój nastawk Lužica 1929, str. 1 slh.

Mój kochany lubowany bratřiko.

Přez Knjezowu wulku milosć a smilnosć sym ze swojeje čězkeje, jara čězkeje khorosće zaso strowy stanyl. Jenož slaby hišće sym.

Měj dzak za Twoje lubosćiwe džělbraće! Jara budžich so zwjeselił, hdy budžiše Ći móžno bylo, na domojpuću z Drježdžan mje wopytać. Tola njeje Ći móžno bylo, tuž móžu so ěim khroblišo wjeselić na wopyt, kiž nam, da-li Bóh, bórzy spožěiš.

Džensa mějach w Huscy¹ posedženje cyrkwineho prjódkstejerstwa džeržeć a tam bjez bratromaj Sommerom a Jaekelu officielnje wothlosować dać. Za Jaekelu bě so 400 gospodarjow a za Sommera 80 wuprajilo. Tuž je drje nimale cyle wěste, zo w Hornim Wujězdze wakancu zastupi. Tehodla, mój lubowany bratřiko, móžeš nětko hižom so w Jezusowym mjenje na cyrkwineho radžićela wobroćić. Dlić so tu ju njesměš. Wón je mi hižom wón-dano prajil, zo je pola jedneho radžićela Tebje hižom — kaž z dala, dokelž tehdy hišće wakancu njebě — za Wujězd poručil.² Kak chcu so wjeselić, hdyž Tebje, Ty mój lubowany drohi bratře a kmóťře za susoda dostanu.

We Wujězdze změje, da-li Bóh, bratr Jenč z Palowa wakancne vikariatstwo. Tón je tež Tebi z wutroby dobry a sebi Tebje za susoda žada. Ja chcu jemu prajić, zo by Tebi hnydom při započatku wakancy přelowanje připokazał.

Tón Knjez daj nam we všem prawe puće nastupić a požohnuj naše přeca po swojej lhadže. Wón wobradž Tebi a Twojej cylej lubej drohej swójbje požohnowany wonkhód ze stareho a hišće bóle požohnowany nutřkhód do noweho lěta. W lubosći z našim najlepšim postrowjenjom Twój

w Jezusu zjednočeny H. Imiš.

W Hodžiju 29. 12. 70.

Přisp.: Njedžiwaj, zo słowěčko „dlić“ trjebach, to njeje słowo porokowanja, ale lubosćiweho ćěrjenja. — — Prjedyrěč k balzaminje³ je hotowa do knihićišćeřnje polata. Moja khorosć, pře kotruž njemóžach, je z winu pózdnišeho dokonjenja.

Přez njesměrne zastojuske džělo, powjetšeuym hišće we wójnskim času, Imiš ćežko na ěuwy skhori, kaž hišće jónu pozdžišo po swojim wojowanju ze šulskim radžićelom Boekom. Bojachu so wo jeho žiwjenje. Ale wón wotkhori, a Bóh spožěi jemu hišće 28 lět žiwjenja.

¹ W Huscy wuzwoli so za fararja Hornjo-Wujězdžanski farar K. A. Jekela.

² Njewěmy, hač je so Domaška po dobrej radže Imiša zamotwjał. Najskerje nic wjac. — Farstwo dosta wjele mlóđši K. Aug. Kalich, dr. phil. rodž. z Lutryjec.

³ Knižka wuúdzé 1871 pola Mousee w Budyšinje pod titulom: „Balsamina abo słowa zbudženja a troštowanja we wjeselu a zrudobje, z Imišowej prjedyrěču, kotraž wobsteji w žiwjenjo-pisu nadobneho barona ze Schoenberg-Bibran a z jeho wobrazom.

Mój kochany, wutrobnje w Khrystusu lubowany
bratře a kmótre!

Dołho, dołho njesmój so widžiloj ani sebi pisaloj. Tuž znajmjeńša posleńše zaso raz započnu, hačrunjež mam pisanja a duchowneho džělanja tak wjele, zo sym wšědnje k mojemu pisakej kaž přikowany. Ale runje to je, štož mje nuzuje Tebi, Ty mój swěrnny kochany, pisac.

Hačrunjež z radosću wěm, zo Ty swoje swobodne hodžinki a éiche khwilčički na zestajejuje druhého džěla Zionskich hłosow naložuješ, štož wšak je jara wažne a wšěm lubowarjam Božeho słowa wulcy witane, dokelž Zionske hłosy z wulkim žohnowanjom twarja na Božim kralstwje, čehož dla so tež přeco a přeco kupuja: — dla tola mam to wutrobne žadanje, zo bych tež Tebje, Ty mój kochany wutrobnje lubowany bratře a kmótre, mjez mojimi sobudželaćerjami na našich epistolskich předowanjach¹ měl, kaž sym Ći to hižo raz ertnje wuprajil. Hlej, tuta moja lubosć a z druheje strony moja wulka džělapošnosć mje k tej naležnej próstwje wabitej, zo by Ty z pódlanskich Ahlfeldowych² předowanjow — kaž so za naš luby serbski lud hodži, — mi tej dvě předowanj, kiž so tam na 384. stawje za Dom. XIII p. Trinit. a na 405. stronje Dom. XV. p. Trinit. započnjetaj, lubosćiwje přeložil. Na tutej dvě njezděli nimam hišće žadyn přihódny rukopis. Tuž, mój luby kochany, podaj so w Božim mjenje do tutoho za Twoje lube pjero lohkeho a krótkeho džěla a připósćel jo z pódlanskimi knihemi mi po móžnosći za tři njezděle, ale nje frankowane.

Na našim Wlasćinym³ kwasu smy z Zionskich hłosow, wot kotrychž potrjebnu ličbu ex. tu mějach, wobaj kwasnaj kěrlušaj č. 394, 395 a hišće tež: „Hdže namaka duša“ atd. z hłosom spěwali, štož so tak lubješe, zo na měsće 6 wotebérarjow dostach, kiž tute lube knihi hišće njemějachu. Snano by dušnje było, hdy by do druhého džěla tež hišće něšto kwasnych kěrlušow přišlo. —

Strowi z Boha wšitey smy. Bóh daj, zo by tež Ty ze wšěmi swojimi lubymi tule wulku dobrotu wužiwał. Tón Knjez budž z Wami wšěmi. Twojej lubowanej čescenej

knjeni, mojej lubowanej knjeni kmótrje a wšëm Waju lubym džěćatkam wjele wjele dobreho tež wot mojeje Milki.

W lubosći

20. 7. 75.

Twój H. Imiš.

- ¹ Wmúdze 1876 pola Mousce w Budyšinje pod titulom: „Domjaca klětka. Epistolske přédowanja cyłego cyrkwineho lěta. Z přidawkom swjedžeńskich, skladnosćinych a druhich wosebitych přédowanjow. XXII + 1080 str. Tow. knihi č. 46.
- ² Bjedrich Ahlfeld † 1881, wubjerny přědač, farań Mikławšoweje cyrkwyje w Lipsku, naslěduik Harlesa, slušec z Imišom do najwuznamnišich sobustawow synody.
- ³ Wlasta Nowotnec běše syrotka za Šprejčanskim fararjom Janom Nowotnym kotruž běše sej Imiš z jejnymaj sotromaj do swojeho domu wzał. Wlasće wuhotowaše kwas z wučerjom Janom Kubicu w Bolboreach. Na jeju kwas da Pětr Smola w Lešawje rjany kěrluš čišec.

Najlubši kochany bratřiko!

Z Wjelećina,¹ hdžež běch wot ranja hač do pózdneho wječora zaso raz džělać mět, wčera wječor pozdze domoj so wróćiwši, namakach Twój luby lisćik na mojím blidže. Luba, luba zwjeselaca překhwatanka. Tón Knjez budž wutrobnje khwaleny za wosebnu hnadu, Twojej lubej, lubej knjeni a Waju wobradženemu synkej a přez njeju Wam wšëm wopokazanu! Was škituj a sylnuj maćer a džěćatko! Wón so tež na tutym džěćatku, kaž na wšěch Waju lubych džěćoch překrasnjuj z bohatstwom čělnych a duchownych požohnowanjow. Wosebje pak spožč tón Knjez, zo byšće ze swojej staršiskej lubosću tež tole džěćatko wotčahnyć mohlej do jeho dorosćenja, a hišće dale do jeho mužacych lět! Jeho wulka lubosćiwa, bohata a wšehomóna hnada budž z Wami wšitkimi!

Tež moja Milka do wšěch mojich tu nadprajenych zbožopřećow tež swoje najwutrobnije zbožopřeća položi.

We wutrobnej, swěrnej lubosći a z naju najlěpšim strowjenjom

Twój H. Imiš.

W Hodźiju, 17. 1. 76.

¹ We Wjelećinje běše po wotkhadže fararja Jana Wiéaza, † 1883, wakauca. Wuzwoli so tehdy K. A. Kubica ze Spa.

² Na dnju 14. 1. 1876 běše so Domašcy synk Pawoł Gerard narodził.

Mój wutrobnje lubowany, kochany bratře!

Hakle džensa k tomu dóndže, Tebi so džakować a Tebi wotmołwić. Přewjele džěłow a wobstaranjow, puće a wul-

ka zrudoba su mje hač sem wotdžeržale. Kóždu khwilčičku, kiž mi při hewašej nuznoće zbytkna wosta, dyrbjach na „přidawk“ k předarskim kniham naložić¹, kiž je mje hač sem wodnjo, mohł rjec tež po wulkim džéle w noci zapřeh-njeneho džeržal.

K tomu je našemu wbohemu Jankej² po krótkim zbožownym mandželstwje, kotrež jenož 1 léto a 10 dnjow traješe, jeho mandželska na 6. dnju po čěžkim porodže wumřěla! Jeho synka sym wukřěił a hodžinu pozdžišo jeho žonu, moju lubu přichođnu džowku, do rowa požohnowal!

Mój chcychmoj rad to džěcatko k nam wzac, ale Jank so njemóžeše wot njeho džělić. Wón je kaž zlamany!

Tak je nětko wjele čěžkeho nam přez wutrobu čalnylo.

Tohodla wěsće mje zamolwiš, zo hakle džensa pisam.

Mój kochany bratře, měj, měj mój nanajwutrobniji džak za wšu Twoju lubosć, kotruž sy mi wosebjě z Twojim mi wutrobnje wažnym zbožopřečnym kěrlušom k mojemu jubileju³ wopokazal. Ja sebi wobkhowam ertny džak za Twoju lubosćiwu lubosć. Tón Knjez hnadnje mi wuslyš Twoje přeća! Kak jara budžich so wjeselił, hdy budžiše Ty přišol. Ja Či njemóžu prajić, kak jara sy Ty mi pobrachowal. Ale ja wěm, zo sy w duchu mjez nami byl, Ty mój kochany bratře! —

Konferenca, to widžu, dyrbi so přepoložić; ale za to njebych byl, ju na tón džeń, hdžež je officelna, přepoložić. To je Či džělena, položěmata wěc; a naše naležnosće su nam tola tak wažne, zo so z položěmatym wobdžělenjom njewotčinja. Tu so přečeljo z dalokich stronow widža, a potom dyrbi so jedyn wot nich džělić; to je jin njelube a někotrym mjez nami čěžke. Ja to z wjacj hač jenoho zho-njenja znaju. Wobarnujny sebi wutrobnosć a rjanosć našeje lubeje serbskeje konferency. My mamy ju na cyle léto jenož jónkróc. Pytajmy sebi za nju njedželeny džeń. Snano by so pónđzela po Exaudi k tomu hodžila? Čechu radu tež wot druhich bratrow pytać. Toho pak móžu sebi wot Twojeje lubosće, Ty mój lubowany bratřiko, wěsty być, zo Ty, jeli někak móžno, přiđžeš. Ja čechu džeń z póstskeje khartku wozjewić.

Nětko pak sćele wjele dobreho tež wot Milki lubowanej knjenje kmóťře, Twojemu cylemu domej a wosebjě tež Tebi

w najwutrobnijej lubosći

W Hodžiju, 10. 5. 76.

Twój H. Imiš.

¹ Je to Přidawk k Domjacemu woltarjej, hižo naspomnjenej zběrcy epistolskich předowanjow.

² Inišowy přěni syn.

³ Jubilej 25lětneho zastojujstwa, kotraž běše 9. 3. 1851 we Wóslinku nastupił. Swjedžeń wotměješe so wulkotnje. Cyle Serbstwo a němske wyšnosće so wobdžělichu. Při swjedžeńskej hosćinje wobdžěli so na 70 wuznamnych powahow. Domaškowy kěrluš stej w S. N. 1876, str. 107.

Mój kochany, wutrobnje lubowany bratře a kmótrě!

Njewěm hač so Tebi tež tak dže kaž mi, telko džěla kaž hišće ženje; mam mohł rjec wodnjo a w nocy džělae w šulskich a cyrkwinskih naležnosćach!

Tuž jenož z krótkim Če wutrobnje prošu, Ty čucyl tak dobry być a njedzělu Invocavit Twojej wosadže wozjewić, zo da-li Bóh, w bližšich dnjach póselnik Čěsla z dobrymi rjanymi serbskimi knihemi do wosady přindže.

Při tym přez naju wóndaniše rozrěčenje wutrobnje zwjeseleny, Če naležnje prošu, zo bychmy lětsa hišće Twój druhu džěl¹ Zijenskich hłosow mohli čišćeć. Hdyž sym wo tym pospomnił, sym wulke wjesele z tym do přědka zhotował. Tón Knjez spožč Či dobry, strowy, zbožowny a požohnowany čas k dokonjenju tutych wažnych, haj wuley wažnych knihow.

Jara wjele dobreho tež wot mojeje Milki kaž tež wote mnje Tebi, Twojej wutrobnje lubowanej česćenej knjeni a Twojemu cyłemu domej.

We wutrobnej swěrnej lubosći

8. 3. 78.

Twój H. Imiš.

¹ Druhi džěl wuńdže 1879 pola Monsee. Wobsahuje wosebje wjele přěnjotnych kěrlušow.

Mój kochany, wutrobnje luby bratře a kmótrě!

Runje sym druhu položcu Twojeho rukopisa Biblijskeho pućnika z radosću přehladał, zo bych jón do Wojerec wotpósłał; haj z radosću, přetož jeho zestajenje je so Či, džak budž Bohu, wubjernje poradžilo, špruchi, zdžěla mjez ludom mjenje znate, a tola jara wažne, su wšitke nje-dželskim tekstam pońje přihožace, a kak luboznje je so Či z Boha wuhotowanje kěrlušowych štučkow poradžilo! Cyle sym tež zwonkownje z tym přez jene, hdyž daš te štučki, kaž sy je napisal, po štrofach čišćeć. Za njedzělu (XV. p. Tr.) 25. septembra pobrachuje hišće kěrlušowa štučka w rukopisu.

A snano mohł Ty 19. decembra hišće druhu špruch postajić. Jeho nětčiši špruch Luk. 10, 34 je hižo za 27. julija

w Tvojim rukopisu podaty. Snano mohł Ty z korespondencnej khartu pobrachowacu kěrlušowu štučku a druhi špruch za 19. decembra do Wojerec pósłać.

Z wulkim wjeselom móžu Ći tež džensa wozjewić, zo je so mi k mojemu změrowanju a k lepšemu našeje noweje agendy ta móžnota dostała, hdyž tež nic z dobrej (dołhej), dha tola z lepšej khwilu nowu agendu k čišćej přiřhotować a k tomu wosebje Twojeje swěrnej a dobreje pomocy wužiwać, kaž smój na jeje naćisku zdžela pola Tebje w lubyh Nosaćicach, zalžela pola mje w Hodźiju z radosću a z delnym spěchom hromadže džětałoj¹. W tej wjeselej nadžiji, zo je so z Bčeje milosćiweje pomocu z Twojej lubej knjenju, naju lubowanej, wutrobnje česćenej knjenju kmótru zaso polěpšilo, štož cheyl Bóh luby Knjez hnadnje spožěić, prošu Tebje, mój kochany bratře, zo by mi tu lubosć wopokazał a po móžnosći pak na 27., 28. a 29. oktobra, pak na 3., 4. a 5. novembra ke mni do Hodźija přijěl na to wažne džělo, kotrež cheyl tón Knjez hnadnje požchnować. Dokelž mam srjedu 27. oktobra a srjedu 3. novembra paćerske džěci dopoklnja, trjebał Ty, mój luby kochany, hakle z tym čahom, kiž w připědlnějšej hodžinje z Pomora woteúdze a připědlnju 12½ do Žičenja přijědze, hdžež budže mój wóz na Tebje čakać, so na puć podać. Tak bych mój so potom po wobjedže hromadže na naju džělo podać. — Hdy bych sam wšitke paćerske džěci cyleje wosady měl, bych w tymaj tydženjomaj sebi paćerske džěci na sobotu skazał; ale tak dyrbjú na swojeho kolegu a jeho šulske džěci kedžbować, kotrež móže jenož srjedu měć.

Budž tak dobry, mój luby kochany, a daj mi bórzy wotmołwjenje, na kotry dzeń Ty Twoje lubosćiwe přiúdzjenje k nam postajiš.

Moja Milka, kotraž tež ze swojeje strony Će lubosćiweje přeprašuje, so zo mnu jara wjeseli na Wašim jenohlósny wěbzamknjenju, zo chceće lubemu Moricej, kiž je sebi naju poľnu lubosć a dowěru dobył, w lubyh Božim mjenje študować dać. Z wutroby móžu Ći prajić, zo bych so wulej wjeselił, hdyž mi hdy po Božej hnadže móžno budže, z mojimi znajomstwami Tvojemu študowacemu Moricej k službje a k wužitku być. Tón budže wěsće přez Knjezowu milosć jónu hódny duchowny w našich lubyh Serbach.² To daj tón Knjez a zděrz jemu k tomu hišće wjele, wjele lét Tebje a Twoju lubu knjenju, zo mohloj tež Wój so natwarjować na jeho připowědanju Božeho słowa.

Z tutym přecóm, kiž cheyl tón hnadypolny Knjez z mi-
losće wuslyšec, sym z naju najlěpšimi postrowjenjami za
Was wšěch w lubosći

W Hodžiju, 12. 10. 80.

Twój H. Imiš.

¹ Tuta agenda, krasny dar sakskeho konsistorija za naš serbski
lud, wuńdže 1891. Imiš rady připéznawaše, zo Domaška ludown
řeč lěpje znaje.

² Tute wěšćenje je so wulkotnje, dopjelniło. Moric Domaška
† 26. sept. 1931 jako faraŕ w Budestecach a přeni wyšši serbski
faraŕ po wulce žohnowanym skutkowanju.

Mój wutrobnje lubowany kochany bratře!

Nam třom je wot štwórtka sem wutroba hišće poŕna
radosće. Jara, jara zbožowni smy so pola Was začuwali.
Lubosć wužiwać, wěstosć wutrobnego derjeménjenja mjeć.
to je tola něšto wokřewjace, něšto krasne. Wutrolny džak
Wam wšěm wot nas wšěch.

Jara so wjeselu, zo bě luby Moric zaso wo wjele lěpši.
Bóh wobradź jemu bórzy zaso poŕnu strowotu.

Hać na dalše cheu Tebi k pomocy 3) a 4) z programma
Misionskeho rósła¹ na so wzać. (Tež wo Bukečanskim²
wobsadženju sym nuzne napisat.)

Jara budźich so zwjeselil, hdy budźich tež lubu Khatu
raz wohladať.³

Wšěm, wšěm jara wjele dobreho wot nas třoch.

W lubosći

26. 11. 80.

Twój, Waš H. Imiš.

¹ Domaška wudawaše wot tuteho lěta sem Misionski Posol.

² W Bukecach cheyše far. Pětr Eahoda na wuměnk hić. Po nim
so wuzwoli K. A. Kubica.

³ Tež druzy su wulku hospodliwosć a křesćijanski duch Nosa-
skeje tary khwalili. – Mj. dr. Jurij Sauerwein, znaty delno-
lužiskij pěsnjeŕ a přećel serbskeho ludu a Alfons Parčewski.
Smoleŕ Domašcy 5. 8. 1883 pisaše: „Ja běch hišće w Pětro-
brodže, mi knjez Parčewski pisaše, zo je Tebje wopytał a zo
so jemu hišće žuje nihdže tak spodobalo njeje, kaž w Twojej
swójbje a w Twojim domje. Ja ŕi jeho słowa pozdžišo in ori-
ginali sobuzdžělu.“

Mój wutrobnje kochany bratře!

Wot wšitkich serbskich zjednoćenstwow a towarstwow
so přez jich předsydstwa a wubjerki zbožopřećna adresa
našemu lubowanemu kralej připósćeje. Tuž bych rad tež
Twoje lube mjeno mjez wubjerkownikami našeho lubeho
knihowneho towarstwa wotěišecć dal. J e n o ŕ z a t ó n p a ŕ l,

zo by Ty za to njebyl, bych Će wo wotmołwjenje a to wo najspěšniše wotmołwjenje prosyl. Hišće mam přispomnić, zo so do wotpósłanja našeje adresy njeby wo njej nikomu ničo powědało.

Z najwutrobnjšim postrowom

W Hodziju, 12. 7. 83.

Twój H. Imiš.

List ze swojimi krótkimi słowami wobswětli nam Imišowu lubosć k kralowskemu domej Lubowany kral Albert běše w Mýlawje, wopytujo wołnopřadownju Georgi a Co., při samym z jězdźacym stołom znjezbožil. K tomu zo běše so kral zbožownje wukhował, přeješe jemu 20. julija deputacija w mjenje Serbow z adresu w serbskich barbach a z dwójnym sonetom wot Fiedlerja. Do deputacije słušachu Imiš, dr. Muka, dr. Jakub a kaplan Křižan. Deputacija přija so wot ministra kralowskeho domu z Nostitz-Wallwitz, Fiedlerjowy spěw stejl w S. N. 1883, str. 293.

Mój kochany luby bratře a kmótre!

Jaekela je počal tak hubjeny być, zo chce na wumjenk so sydnyć. Tuž budže jeho městno bórzy prózdne; a my nimamy z wuwzaćom Wjacki II, kiž je sam khorowaty, a po lékařowej prikazni žaneho předařskeho městna přijed njesmě — žaneho serbskeje řeče mócného kandidaty. Naši serbscy studenci za dvě léce druge pruhowanje sěinja.

Duž ja z najpołnišeho přesvědčjenja radžu, zo by bratr Lawček¹ bórzy k Tebi so podal na dowuknjenje serbskeje a němskeje řeče.

Hdy by tež snano do Huski přišol, dha mohł Lawček potom na Twoje městno přijít.

Štož by ja z Božej pomocu zamohł, to bych rady za Lawčeka činił. Tón Knjez hnadnje pomhaj w lubosći.

Twój Waš

25. 12. 83.

H. Imiš.

Do Huski přindže za fararja Handrij Měto, rodž. z Wysokeje pola Rakec, dotalny kaplan při Michalskej cyrkwi w Budyšinje. Jaekela džěše hakle kónc lěta 1884 na wotpočink.

¹ Daniel Zabož Lawček běše hižo w Nosaćicach pobył, wuhnaty ze Słowakskeje přez superintendentu calwinského wuznaća Čěkasu. Potom běše so pak zas do swojeje domizny wrócił, hdžež běše jemu w Tisowen knjez Šćěpan z Daxner na swojim kuble hospodu poskičil, a hdžež so Lawček zaběraše z filozofijskimi studijemi. Spisa tam přeni džěl swojeje knihi wo čłowjeskim wědomju! —

Mój wutrobnje lubowany kochany!

Božu miłosć Tebi a Wam všěm do noweho lěta!

Štož dołho traje, tola hišće, da-li Bóh k dobremu kóncu dónáže, měnju bratra Lawčekowu naležnosć.

Naše lube krajne konsistorstwo so dla bratra Dédera, kiž je loni swoje pruhowanje w Drježdžanach wobstal, pola mje naprašuje serbskeje řeče dla. Sym runje wotmolwil, zo je bratr Dérer do Černovica powołany, a zo snano njebudže tam pušćeny.

Hdy bychu toho njepušćili, móžu, kaž dale konsistorstwu pisach, jim bratra Lawčeka, kiž je pola Tebje serbski wuknył, za serbskeho předarja poručić atd.

Mi je cyle tak, zo by so tu něšto za bratra Lawčeka přihodźilo.

Tak wjele džensa. Da-li Bóh bórzy wjacj.

Pisaj mi khětře, hdže nětko Lawček je, a hač by rad sem přišoł. — Dalše kročeje w tym chcu z Tobu sam w uradzić.

Snano će bórzy wopytam, abo do Lubija na khwilku ke mni přepršu.

W lubosći wšěch najwutrobnišo postrowjejo

2. 1. 85.

Twój H. Imiš.

Luby kochany bratře a knótře!

Twoju lubu khartku dostawši pokhwatuju Tebi k přečelniwemu rozpomnjeću předpoložić:

„Zorno“ je „Korn“ a „Kornfrucht“.

„Symjo“ je „Samen“ Lukaša 8, 5.

„Zorno“ so na hlubju sypa abo w młynje so mlěje.

„Symjo“ so wusywa. „Bjeř k wusywej „dobre symjo“, nic pak „dobre zorno“.

„Zornjatko“ je „Körnlein“.

„Symješko“ je „Samenkörnlein“.

„Sycowe knižki“ maju napismo „Samenkörner für den Gottesacker“, nic pak „Körnlein“ abo „Körner“ für den Gottesacker.

Zo w našim pósle zady druhdy so „zlote zornjatka“ namakaju, je cyle prawje řečane, přetož tam so — „kaž na žohnowanja polnu lubju“ — sypaju, zo móhłe je sebi duše za swoju potrebu brać.

Ale „Boža rola“ je městno „wusywa“ „skhadžowanja; tam symješka wusywaju, zo bychu skhadžale we wutrobje žarowacych a druhich čitacych dušow.

Tež naš hlowny serbski słownik na 700. stronje ma „symješko“ za „S a m e n k o r n“.

Zo móžeš symješka tež Sämereien řekać, chcu Ći wěrić; symješka pak tež a to pola nas stajnje „Samen“.

körner“ rěkaju. Zornjatk a su pak jeničcy Körner abo Körnehen, ž e n j e pak „S a m e n körner“.

Potajkim, mój wutrobnje lubowany kochany, biblija (Luk. 8, 5), słownik, powołanje pohrjebnišća, wšitko mi za to rěči, zo je za Twoju lubu knižku „symješka“ najpřihotniše mjeno.

Z tuteho polneho přeswědčenja sym ju tež na biblijskim pućniku tak mjenował a sym w nadźiji sebi Twojeje přezjenosće wěsty był.

Hdy budžiše Ty sam to napismo napisał, budžich so će prosyl, radšo mjeno „symješka“ wzać.

Nětko po rozeslanju Biblijskeho pućnika wjele tysac dušow „symješkow“ napřećiwo hlada.

Tola p o s t a j T y s a m ! Jara, jara lubo by mi bylo, hdy by Ty moje wułożenja přecelniwje pruhował a jich zamosy po možnosći připóznał.

Jara, jara nuzno mam; duž dyrbyu zaso do swojich džěłow. Snano mje bórzy zas ze stowěkom zwjeseliš. Twojej lubej čescenej knjeni a Wam wšitkim najwutrobniši postrow wot mojeje Milki a wot Twojeho

Hendricha Imiša.

M. Domaška přetožowaše knižku ze serbskimi hrónčkami za pomniki na pohrjebnišćach zo by so serbski raz pohrjebnišćow zakhował. Knižka wuda so 1887 pola Monsee z nakładom „Symješka“ na Božu rolu; z předstwowom wot Njeswaćidlskeho fararja Jurja Jakuba.

Němcy — Windehausen — Pomhajbog.

Dr. jur. Arnošt Hermann.

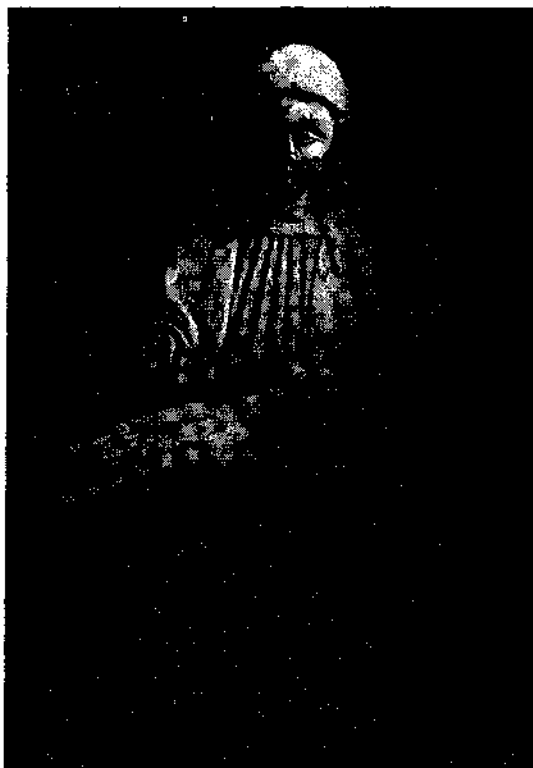
1. „Němcy“ rěka serbscy rjana wjes při Čornym Halštrowje mjez Kulowom a Wojerecami; Němcy pak ju mjenuja Dörghenhausen; haj samo Tärkenhausen je so pisala. Z Turkami wězo ničo činić njima, ale kaž z lěta 1264 zwěsćeno mjeno Düringenhausen pokazuje, su so tam zasydlili Němcy z Düringskeje, drje z krajiny hdžež je kóncowka -hausen doma, a to je wosebje we wokrjesu Sangerhausen, w dźělu něčičije pruskeje provincy Sachsen, wokolo stareho města Nordhausen. Najskerje je wjes cyle znowa založena na pustych honach, kotraž klóštrej Swj. Marijeje Hwězdy přislušachu. Tutón 1248 wot knjezow z Kamjence založeny a 1249 wot Mišnjanskeho biskopa Konrada z Wallhausenu (1240—1258) připóznaty slawny klóštr wobsedzi hišće džensa zajimawy Dubrjeński zelenc (Dubringer Moor), kiž ze zahonami wsy Němcow mjenzuje. Cyle w blizkosći leži tež klóštrska Nowa Wjes = Klösterl. Neudorf, hižo 1246 Nova Villa, njedaloko Salow n. Saalau 1290, kotraž mjeno so wot sydlerjow wotložnje, kiž wot rěki Selawy w Dürinkskej přičahnychu, a wosebje tež městačko Kulow, ně. Wittichenau, 1248 Wittigenow. Město Kulow a spomnjene wsy (kaž tež hišće družo) přislušachu wšitke klóštrej a tuž drje je cyle wěsie, zo je klóštr nowych sydlerjow z Dürinkskeje bórzy po swojím založenju zwelal, zo by z džesatkom a robotami swoje dckhody přisporil. Hdy by na městnje Němcow hižo serbska wjeska byla, by drje so tež jeje stare serbske mjeno zakhowalo, kaž pola Kulowa, aho bychu so tež namakanki z najstaršeho zasydlenja Serbow nadešle, štož pak se detal njeje stalo. Snano je biskop Konrad z Wallhausen, kotrehož swójba tež z Dürinkskeje pokhadža a kiž so po wsy Wallhausen (mjez Sangerhausen a Kelbra) mjenowaše, hišće počah k swojej domiznje měl a zasydlerjow z Dürinkskeje do Lužicy wabil. Tak nastaj sydlisćo Düringenhausen. Serbja w susodstwje pak mjencowachu přičahowarjow z krótka Němcy a to je tak wostalo hač do džensnišeho dnja, byrnjež su so Němcy w běhu lětstotkow dawno zeserbšćili. Tež Mišnjanski biskop Konrad II. (1371—1375), kiž pokhadža ze stareje zemjanskeje swójby knjezow z Kirchberg w Dürinkskej, pišaše so von Wall-

hausen, hdžež běše, prjedy hač bu kanonikus Mišnjanskeho kapitla, z fararjom pohyl. Wón pak njemóže ze založenjom wsy Němcow byc, kotraž hižo 1265 wobstejese.

Wallhausen słuša do jara zahe w lisćinach mjenowaných městnow Durinkskeje a běše jene z 5 palatinskich městow „da der Kaiser rechtmäßig Hof halten mag.“ Bě z wosobinskim wobsydstwom sakskich kralow a kěžorow: hižo Hendrich I., kiž tam pola swojeho nana Oty swój kwas ze swojej drugej mandželskej Mathildu swjćeše, bydleşe huste tam. Wězo njemóžachu sami hród a přislušaču wokolinu wobknježić, ale přez knježerskich zastojnikow a wasallow. W 12. hač do 14. lětstotka běchu tam z hrodowskim bohodom stawy swójby, kotraž so tohodla von Wallhausen mjenowaše.

2. W Durinkskej, w tak mjenowanej Goldene Aue, přez kotruž rěka Helme běži, we wokrjesu Sangerhausen, namakamy njedaloko stareho města Nordhausen, na kotraž so přeni raz w léce 874 spomni a kotraž 1253 prawa swobodneho města (die Freiheiten einer Reichsstadt) dosta, cyrkwinski wjes Windehausen pola Heringen. Z wětrom tuto slowo njezwisuje, ale woprawdže ze Serbami, kotrychž Němcy zaso po swojim wašnju Winden (abo Wenden) mjenowachu. Hač su Serbja abo Winden do tu teje na mjezach Durinkow a Saksow ležaceje krajiny hižo po čahanju ludow začahnyli abo hakle pozdžišo přez swětných abo cyrkwinskih knježicerjow z podčísnyjnych serbskich krajinow tam přesydleni, drje so hišće prajić njehodži. Wšelke mjena wsew a druhe slědy dopkazaja pak, zo je tam trochu rozšěrjene serbske wobydlerstwo bylo. 1128 běše hižo arcybiskop Adelbert w Mohuču stiftej Jechaburg džesatk we wsach Slowjanow Lindeschen p. Kelbra, Sittendorf a Steinbrücken (potajkim we wsach z němskimi mjenami) wobkručil; tež w Heringen bydlachu po Fuldaskim džesatkowym registrje Slowjenje (Slavi). 1133 rěči so wo k juhu Uthleben ležacych pustych serbskich wsach Alkolveswenden a Neuzenrode. 1155 mjenuje se pusta wjes Alt-Wenden mjez Wallhausen a „Sachsgraben“. 1341 spomni so we wopisu mjezow das Feld zu „Windischen“ Breitungon pola Breitungon, a 1349 namaka so Windische Gasse w nětko tež pustym Hattendorf pola Agnesdorf. Dale słušeja tu wsy Nausity p. Sittendorfa, snano tež Rosperwende a Tütchenwenden. Wšitke tute wsy leža w runinje rěki Helme (Goldene Aue), hdžež běše dobra póda za ratařstwo. Jenož jena jenička wjes Go-

renzen leží w tak mjenowanym Mansfeldskim hórskim wokrjesu na wuběžkach Smolinow (Harz) a ma swoje mjeno wěšće wot tutych horow (sts. gory, snano Gorenzen = Gorica, kaž Polenz = Polica, Gclenz — Holica). Windehausen a druha cyrkwińska wjes Bielen (1169 Bilau) stej

Pomhajbog (pieta) we Windehausen.

na zahonach kralowskeho dwora w Nordhausen založenej serbskej koloniji. Kěžor Bjedrich I. Barbarossa wuměni 1158 dawki „we Wintehusen a Bila“ z wustawom swj. křiža w Nordhausen. Nětčišej cyrkwi we Windehausen a we Bielen stej krótko po wulkej cyrkwi (dom) w Nordhausen, — kiž bu 1266 poswjećena, — natwarjenej, kaž twar khora jasnje dopokazuje. Cyrkej we Windehausen ma swj. Egidija, w Bělinje swj. Marćina za škitarja.

3. Su-li tež wšitke spomnjene Durinkske wsy dawno přenčmčene, dha je so tola runje we Windehausen jara zaji-
mawa postawa Swj. Marije, belosćiweje maćerje (pieta)
hač do džensnišeho zaklowala, kotraž so hišće džensa
Pomhajbog mjenuje. Tuta postawa, nimale člowjeskeje
wulkosće, khowa so we cyrkwinej wěži a je z lipoweho
djewa režlowana; běše z barbami wudebjena, kotraž pak
su zaše. Ruce swj. Marije su so zhubile, kaž tež uozy a
ruce Božeho čěla. Wobličo swj. Marije je hjez wurazy,
wuznamjenja so jencž ze zmcerskomaj wot nosa k hubam.
Zwjetša ma swj. čělo hlown k prawicy swj. Marije, tu pak
k ľewicy, štož so porědko namaka. Čas nastaća postawy,
kotraž můžeme po mi wot knjeza kantora Hartuanna we
Windehausen přeceluje přewstajenym swětlowym wo-
brazu wozjewić, njeje zwěšćeny, tež nie režbař abo znaj-
njejša pokhad postawy. Hdyž postawu přirunamy z po-
stawu w našim Radworju, widźimy rozděl: w Radworju
woprawdže „belosćiwa maćer“, we Windehausen klanka,
hdyž tež z lubosću džělana. Tam wuměle, tu režbařski rje-
mjeslnik.

Předstajenje belosćiweje maćerje w formje dweju po-
stawow pokhadža z kónca 13., spočatka 14. lětstotka: jako
přinja mjenuje so 1298 belosćiwa maćer w cyrkwi karme-
litow w Kölnje. Su, kaž Dehic měni, wumostle nowemu a
wosebitemu přžadanjju pobožnosće: wot oficialneho kulta
skerje čěrnjene hač podpjerane a poručene. Cyrkej sebi
žadaše zjawne wobdžělenje při cyrkwinskih zarjadowa-
njach we wěstych časach a formach: tehdom pak nasta
we wutrobach wěriwych, wubudžene přez nimo měry čezke
časy, žadanje za čichim zamórlenjom, za dušinej koncen-
traciju a wosebinskej nutnosću, kaž so jěwi w mysticy
na př. Domaša Kempiuskeho. Tutón duch pokaza so tež
we wumělstwje a stwori we wěstej napřećiwosći k wol-
tarjam, postawy, kiž njeběchu kaž woltarje, na dawno
zwnčene městno w cyrkwi zwjazane; tuž se namakaja nie
jencž w cyrkwjach, ale tež w klóštrach a tam wosebje
hišće džensa w knježich, hač samo w domach zamožitych,
ldžež běchu kóždy čas za kóždu trošta potřeblnu dušu při-
stupne. Dwaj lětstotkaj, hač do přěnich džesatkow šesna-
telo, traješe njesměrna woblubjenosć tuteje postawy, ko-
traž so w Němcach powšitkowuje Vesperbild mjenuje, do-
kelž so wosebje w tutych hodžinach čescowaše.

Pe wobšěrnnych studijach je móžno byle, z přirunowa-
njom wot spočatka hač do skónčěnja tuteje doby typy

zwěšćić a po nich móže so spóznać, zo wobě postawje, we Windehausen a w Radworju, slušetej do třěćeho tutych typow, kiž so z tym woznamjenja, zo swj. ćelo w runowazy na klinje swj. maćerje leži. Tuto wašnje wužiwaše so wosebje w přenjeje polojeje 15. lětstotka. Tuž směmy za čas nastaća wobeju postawow 1400—1450 postajić.

Zajimawe je, zo je postawa we Windehausen mjeno Pomhajbog dostala a zo so tuto mjeno hišće džensa naložuje. Dwěluju na tym hač je postawa wet wšeho spočatka tak rěkala. Kaž spomnich, je nastala w přenjeje polojeje 15. lětstotka, potajkim do reformacije, a pokaže, zo je hižom abo hišće tehdom postrow Pomhaj Bóh so wužil, kiž so mjez katolskimi Serbami wjacj njetrjeba. Tuž je naš rjany postrow, Pomhaj Bóh abo „Pomogaj Bog Wam“ přenjejniši, bdyž-li nětko wužiwamy postrow našich katolskich krajanow: Budź khwaleny Jězus Christ, kiž je widomny přeložk z Němčiny. Na to pokazuje tež wotmołwa: Wjerš pomhazy, kiž snano saba do pohanskich časow našeho luda. Zo ma postawa runje nadpadne mjeno Pomhaj bog, zwisuje snano z tym, zo so wosebje wot Serbow we Windehausen a wokolinje ćescowaše, kiž běchu swoju maćernu rěč wetwuknyli a so jenož hišće ze starym pomhajbog strowjachu. A to drje je hižom wokoło 1400 tak bylo. Ze zakhowanej formy widžimy tež, zo běše tamna rěč hornjolužiska serbsčina abo jej podobna, nie doljolužiska, kiž je sebi hišće džensa swoju staru formu pomhaj bog zdžeržala, dale pak tež, zo běše tehdom hižom sobuzynk g do h přešol, štož je so wokoło 1200 hač 1300 stawało, kaž nam mjena w lisćinach z tuteho časa (na př. w znatej hornjolužiskej hraničnej lisćinje) dopokazaja. Za to, zo je so postrow Pomhaj bog jako posledni serbski zynk tamnych něhdy serbskich wobydlerjow dlěje hač jich serbska rěč zakhował, rěči tež, zo so džensa hišće wobydlerjo wsy Windehausen wot lubyeh susodow z mjenom „Die Bomey-Böcke“ abo „Pummeyer“ wusměšuju. Tcmu je tež druhdže tak bylo. We wot Windehausen daloko zdalonym znatym městačku Barby nad lěwym brjohu Łobja, niže wuliwa Solawy, mjenuja barikcw, kiž ze praweho brjoha Łobja do Barbya ma wiki přičůdu, tež džensa Die Pomajböcke. Wěsće je so na wsach praweho brjoha Łobja serbsčina a po jeje woteměću z dawna zakorjenjeny postrow pomhaj bog runje tak kaž w Duringskej dale wužiwał. Tak je nam luby a swjatečný postrow so z wudnom za něhdnšich Serbow stal!

Zejlerjowa zběrka ludowych pěsnjow z Wochoz.

Wozjewil Ota Wiéaz.

Handrij Zejler běše 20. meje lěta 1829 před Drježdžanskim konsistorijom swoje pruhowanje (pro reverendo ministerio) wobstal. Hač do hód lěta 1830 dyrbješe čakać, daniž so jemu njedosta městno pomocneho předarja w Klukšu, hdžež měješe wobstarneho a khorowateho fararja Jurja Henniga podpjerać. Běše to runje po smjerći Klukšanskeho kaplana Jeremiasa, pola kotrehož wudowy rodź. Eleonora Amalia Konstantina ze Schulz z Hórki pola Nizkeje Zejler bydlaše. — Kaplanstwo dosta w lěće 1831 Zejlerjowy najlubši přećel ze šulskich a studentskich lět Hendrich Krygar, syn Hrodzišćanskeho fararja, pilny serbski bibliograph a literarny stawiznař. Tu běštaj potajkim přećelaj zase hromadže. To traješe hač do lěta 1832, hdžž tu Krygar za kaplana při Michalskej cyrkwi w Budyšinje powolany. Po nim dosta Zejler Klukšanske kaplanstwo a bu swjatočnje 16. sept. do swojeho zastojnstwa zapokazany. — Wo tutej doby našeho basnika wěmy jara mało. Z lista, kotryž je 22. sept. lěta 1830 Čelakovskemu pisal, wěmy, zo je tehdy swoju rěčnicu pisal, za kotruž běšo 50 exemplarow jako jenički honorar dostał a zo so zo skromnymi hospodařskimi wobstejnosćemi bėdžeše, štož pak z wjeselej rezignacija njeseše. — Jeho přećel Hendrich Krygar běše sebi hižo w Lipsku serbsku anthologiju založil, do kotrejež běše najrjeńše pěsnje Lubjenskeho, Arnošta Bohuwěra Jakuba, Jana Lahody, Handrija Broska, Wylema Mički, Kerle Hatasa, Jurja Mjenja a dr., wosebje pak Zejlerja zapisał. Wuley wažna rukopisna kniha wobjima na 225 stronach 161 pěsnjow. — Knihu sym dostał z druhimi rukopisami ze zawostajeństwa Krygarjoweho syna, Poršiskeho fararja Arnošta Krygarja, kiž 24. 12. lěta 1923 w Budyšinje jako 76lětny stare wumř. — Rukopisna anthologija skónči ze zapisom Zejlerjoweho přećela Hendricha Krygarja: „Ludowe spěwy č. 138—161, zwjětša zleńki, je Zejler we wulkim rózku lěta 1830 z Wochoz domoj přinjesł.“ — Tu mamy cyłe spušćomnu powěsć. — W lěće 1830 přebywaštaj přećelaj hromadže w Klukšu. Zejler je swoje přebywanje dlěžši čas přetorhnył. — Najskerje je był cyły měsac wulkeho rózka we Wochozach. Tu skutkowaše wot 1829—1832 Jan Ła-

Łahoda jako farań, syn serbskeho žiwnosćerja Hansa Łahody w Tumicach pola Smilneje. — Bjez dwěla je Zejler pola njeho na farje jako hóće bydlit. Łahoda běše tři lěta starši hač Zejler, běše tež ze sobustawom Lipsčanskeje Serabije, běše z horliwym Serbom ze žiwym słowjanskim wědomjom a běše tež basnišcy wobdarjeny. — Něšto z jeho mloděstnych pėsnyjow sym wozjewił w Č. M. S. XVII, 831 sl. — Jan Łahoda běše tež wubjěrný wjeselý improvisator. Njetrjebawý so tomu džiwać, zo Zejler pytaše z nim přecelny webkhač. — Wón je pola njeho dlěžši čas byl. — Hewak jemu njehy móžno bylo, tajku nahladnu zběrku ludowych pėsnyjow — 24 čislow wobsahowacu — nahromadzić.

Tutu zběrku je swojemu přecelaj Krygarkej pokazal. Temu so pėsnyje tak lubjachu, zo sebi zběrku k wotpisanju do swojeje anthologije wuprosy. — Směmy jemu za to dźakowni być, přetož hewak by so nam zběrka zhubila. — Při majo teksty tuteje zběrki ze wšitkimi dotal wozjewjenymi, sym spóznał zo so dotal hišće njejsu wšitke wužiwal. — W léce 1841 wuda Smoler přeni zwjazk swojich Pěsničkow. Hižo wjele lět wón hromadžeše. Wšitcy jeho znaći a přiwuzni we Łazowskej wosadze jemu pomhachu. Zejler, kiž běše wot 3. 5. lěta 1835 sem we Łazu z fararjom, a běše ze Smolerjec swójbu najnutnišo spřeceleny, wězo wo wulcy wažnym předewzaću wědžeše a jo při swojim zajimje za serbsku ludnosć podpjeraše. — Wón so wot Smolerja wosebiće mjenuje jako podawař pėsnyjow: Kiteł I, č. LVIII, Lubosće swědk I, č. 323 a hornjołužiskich přislawow. — Wot Zejlerja pak stej tež hjez dwěla bajcy: „Něčeji horjo, něčeji směch“ II, 166; „Wjetši šelma, wjetše zbožo“ II, 174. Ze Zejlerjowych pėsnyjow, kiž běchu předźelane ludowe, je Smoler přewzał: Dobra rada za hóley I, 255 (Zhr. sp. I, 230), Dobra rada za hóley I, 253 (Zhr. sp. III, 145); Sym Serbow serbske holičo I, 252 (Zhr. sp. III, 57), „Zady našej pjecy kuntwory hraja“ I, 61 (Zhr. sp. I, 61). — Jara wjele pėsnyjow ma Smoler z Łazowskeje wosady, a njeje drje nad tym dwělować, zo je Zejler, kiž spěw pře wšo lubowaše, při hromadženju mócnje sobu pomhał. Běšo to cyle po wědomostnej zasadze, zo so nie wón, ale tón, kiž běše jemu spěw spěwał, jako žórlo pomjenowaše. — Čim bóle dyrbiny so džiwać, zo so tuča zběrka Wochožanskich pėsni wot Zejlerja docyła njeje wužiwała. Jara husto Smoler městno mjenuje, z wotkelž pěseń ma. — Ale ani jedyn króć njemjenuja so Wochozy.

— Čehodla Zejler swoju Wochožansku zběrku njeje wužiwal? Njepřipisowaše wón jej žaneje wažnosće? Abo běše wón zběrku zhubil? Snano wón wo Krygarjowym wotpisu ničo njewědžeše. A nětko běše wón we Łazu a Krygař w Budyšinje. To běše daloki puć. — Njemóžu sebi hewak wujasnić, čehodla ju wón wužiwal njeje. — W njej namaka so na příklad varianta k pěsni „Kitl“, kotruž je wón w trochu drugej, cyle wěsće jasněšej dikciji Smolerjej dał. Najebać tohó wostanje pěseň hišće dosć njejasna. Jedna se w pěsni wo motivje, zo morwy w rowje njenamaka měra a njezhnije, bdyž so jeho kitl njeje bjez přestaća dohotowił. — Runje na tutón motiv — došće smjertneho kitela w sedmich dajach — so we varianće lěpje džiwa. — Tež druge jara zajimawe wotkhilenja po rěčneje formje a po wobsahu so we Wochožanskich variantach nadeńdžeja.

Najwjetšu wažnosć ma varianta k ludowej baladze wo wódny muzu. — We swojej rozprawje wo disertačiji Tübingskeje university wot Pawola Bäuerle we „Luzicy“ 1936, 48 sym rczestajal, kajki wulki woznam runje tuta balada za našu ludnosć ma. Many potajkim štyri čitanja balady: Smolerjowe z Łaza (Pěsnički I, 62), Mukowy z Noweho Města Č. M. S. 1889, 55; Wilibald v. Schulenburgowe (W. Vollst. I. wud. 1882, 54; 2. wud. 1934, 80) z Bórka pola Bórkhamora, a Zejlerjowe z Wochoz.

Pěsnje je Krygař zapisał bjez napisma. — Chcu je wšitko dospołnje wozjewić, nie jenož jich wotkhilenja wot dotalnych tekstow — a to tohodla, dokelž su wšitke z jedneje wsy a jako cyłk swědča wo tym, što Wochoženjo 1830 spěwachu. — Jenož dwě wjetšej pěsni: „Kitl“ a „Wódny muž“ trjebam tu jenož pomjenować, dokelž je hižo Michal Hórnik jeju tekst po Krygarjowym rukopisu w našim Časopisu (1873, 99–101) wozjewił.

Wězo Zejlerjowe pěsnje njejsu z cyłym wobstatkom toho, štož Wochoženjo spěwachu a prajachu. Po Zejlerju stej we Wochozach hromadźiłoj Muka a Adolf Černý. — Černý je tam zapisał džewjeć hłosow z tekstami a je tute wozjewił w Časopisu Maćicy Serbskeje lěta 1888. W jeho zběrce su to č. 10. Ženska džěše na piwo; č. 11. Wochozy jedna mala wjes; č. 12. Dobry wječor, stara mać; č. 13. Šoł je tam hólčik; č. 14. Stawaj, stawaj pohončo; č. 15. Ha šla je hołčka trawu žnjeć; Tři reje č. 59. Ak moj foter šlodar běšo; č. 60. Ja tam widžach wrobla lečo; č. 61. Šoł je tam hólčik na piwko. — Nimale runočasnje je

Muka we Wochozach zapisal variantu k pěsni „Wopytanjė rowa“, dale „Wbohli mandželski“, „Ženska džěše na piwo“, Šlodarjowy syn“, „Ja tam widžach wrobla lečo“ a „Běžala je, haj běžala“. Pěsnje su wudospolnjenja tych wot Černeho z hłosami podatych (Č. M. S. 2889, 54 sl.). Nimo toho je tam Muka zapisal a 1883 w Casopisu wozjewiř ludowe přebasnjenje Zejlerjoweje pěsnje „Sym Serbow serbske holičo“, Č. M. S. 1883, 33. — Skónčnje je B. Šwjela, jako běše tam z fararjom, napisal variantu k baladže wo mordaŕcy Ariji (Č. M. S. XIII, 762) a žortniwu pěseň z luda (Č. M. S. XIV, 621). Tež to dawno njejsu wšitke! —

Wochozy mějachu po Mukowej statisticy w lěće 1880 jenož serbskich wobydlerjow, a to 397; w lěće 1884 pak 390 a k tomu dweju Němcow, kiž serbscy rozumjaclu. Hač do lěta 1889 běše wjes zamožita byla, hjez dolha na ležownosćach. Tehdy pak so nimale cyta wotpali a tak přińdže do khudšich wobstejnosćow. Něhdy tworješe wjes hospodařski cytk. Khudži wobydlerjo džělachu w susodnej holi a zaslužowachu sebi w njej drje skromny, ale wěsty a strowy khlěb. Džensa z kolom jězdža do fabrikow w Bělej Wodze a so tam zwotnarodža. — Sacialne a kulturne položenje luteje prastarcje serbskeje wsy a z tym tež duchowna struktura wjesnjow so wšěduje přeměňuje.

Zejlerjowa zběrka z přidawkom tych wot Muki a Černeho nahromadženych pěsnjow je tohodla z jara wažnym dokumentom, hačrunjež ničo njezhoniwy wo spěwarjach. — Z njeje zhniny, kak so prastare ludowe balady tak rjec rozspěwaja, jich džěle so přetwerja do nowych samostatnych pěsnjow, kak ludowy duch njewustawajcy znate pěsnje přeměnja, dopjelnuje a nowe pěsnje tworí. Wjesny lud, to njeje žana uniformowana maćizna, w nim je přeco tež tworjaacych powahow. — Hluboka studžeň, z kotrejež tute pěsnje zórla, njezaprahnje, doniž njeje lud žiwy. Přez sto lět jo zašlo, zo mlody Handrij Zejler we Wochozach přebywaše. — Z rjanym nadawkom za mlodeho ludowědnika by było, džensniše postajenje ludoweho spěwa we Wochozach přepytować. Podam tu přěni přinošk k ludowědnej typografiji.

I.

(K i t e l.)

Sm. I, 92.

Pan, tón džěše z hrodu dele.

„Štó tu khodži po mojim rowje.

Tekst dospolnje wotčišéal Michal Hórnik w Č. M. S. 1873, 99.

2.

Holičo we Wujězdze.

Sm. I, 37, č. 8 z napisom: „Wojowanje wo lubu“, z Łaza. Č. M. S. 1889, 120.

Wosrjedža města Wujězda
 Steji lipa zelena.
 Pod lipu sydała holička.
 Rjana běła čerwjena.
 Ha k njej su zjězdźowali so
 Rajtarjo, tež zemjenjo.
 Tak dołho su so zjězdźowali,
 Hač so njesu zwadžili.
 Rubaloj staj so, skałatoj
 Dwaj mlodaj nadobnaj.
 Staj zrubaloj so přez swoje
 Lička čerwjene a włóski kudzerjawe.
 „A wšo so stalo twojedla,
 Šludrija ty šludrowska!“
 „„Kak chce so stać wšo moje dla
 ědyž sym tam njebyla.““
 Radu sy tam radźila,
 W korčnje mi sedžo za blidom,
 Při swětlým wokuješku,
 Při tym mi swětlým woknješku
 Při jasnym měsacčku.“
 Mělo to holičo dwaj šórcuškaj
 Wobaj dwaj čoršowaj.
 Jedyn je rozrězała na bjentuški,
 Tón druhí na šlejerdki,
 Zo je mohla lubeho žařbować,
 Swojoh' luboh' najlubšoh. —

Smoleržowa recenzija má tragiski kónc; za to ma Zejlerjowa wjacore dopjehujeńki a ma „město“ Wujězd za Horni Wujězd. —

3.

(Balada wo wódnym mužu.)

Sm. I, 62; Muka Č. M. S. 1889, 55; Schulerburg, W. Volkst. 2, 80.

Něhdy běše jedyn muž,
 Tón měješe džowku jeničku.
 Ta mojoh' nana prošeše,

Zo by jej lětko khodzić dal
Po swojím nowym dworí,
Tekst wozjewił M. Hórnik w Č. M. S. 1873, 100 sl.

4.

(Tři sotřički.)

Sm. I. 281. Č. M. S. 1880 22 sl. 17 sl.

Něhdy běše jedna wudowa,
Tři wona džowki měješe.
Wona tak Bcha prošese.
Ze bychu jej wšě tři wumrěle.
Jedna wumrě před wječorom,
Jedna pak wumrě wo połuoey
Jedna pak wumrě před ranjom.
Tři te duški čehaichu w Boží raj.
Mały kusk wone dale přińdžechu.
Jedna ta so poča prašeć:
„Chcemy so zaso k maćeri wróćić;
Wona tam tak jara plače?“
Jedna ta praji: „Ja so njewróću.
Hdy by tón cyly swět zloty byl.
A kamjenje same parle,
A woda samo wino.“
Mały kusk wone dale přińdžechu.
Jedna so poča prašeć:
„Što so tam tak zeleni?
„To je tón raj Boži.“
Mały kusk wone dale přińdžechu.
„Što so tam tak nazdala čerwjeni?“
„To je ta hela wěčna!“
„Ach chcemy so zaso k našej maćeri wróćić.
Wona tam tak jara plače!“
K Božim raju wone přińdžechu,
Tam so wone nutř klapachu.
Syno Boži mój!
Stań a pušć ji derje nutř.
Jednu wjedź tři króc přez woheń!

Naša varianta je wjele krótsiša hač ta, kotruž ma Smolej z Khrósćic. Hlowny motiv; Dobroprošenja za třeću dušku přez swjatu Mariju, je so cyly zabyl, ale kaž poslednje — hewak cyly njezrozumliwe — hrona pokazuja, je tež něhdy we Wochozach znaty byl. — Za to je započatk pěsnje zajimawy. Wujasnjuje, čehodla su tři sotřy wumrěle, a čehodla se nochedža domoj wróćić. Zla

mać je jich smjeré zawinowala. Džěci w njebjeskej krasnosěi a wohladajo wěcnu helu, na mać spominaja. To je cyle drubi motiv. — Mi so zda, zo stej tu dvě pěsni do jedneje zrostlej. — Delnjolužiska varianta Č. M. S. XIII, 754 wot W. z Sch.: — druba wot Muki Č. M. S. 1877, 26 — We Wochozach je Šwjela nadešol němski tekst! — To je, kaž tež Šwjela měni, z přeložkom. — W tutej varianće so do cyla na mać njeđziwa. Wot tych třoch sotrow pušćiš so dvě do raja, třeca pak do helu.

(Aria, džěci mordačka.)

Sm. I, 287 pod tutym napisomom. — II, 149 čo. 197.

Č. M. S. XIII, 762 varianće ze Slepoho a Wochoz a Č. M. S. 1878, 29.

Čista knježna po wodu džěše,
Zetka tam ju stary mužik,
Stary mužik, wšón šědžiwy:
„Knježna, daj so mi tej wody napić!“
„...Wody drje chcyła so éi dać napić.
Hdy by jenož čista byla.
Z pjeršću je wona popjeršena,
Z lisćem je wona popadana.““
„Wona by drje čista byla,
Hdy by jenož knježna byla.“
„...O ty stary šědžiwo,
Ty dyrbiš mi swědkow dowjesć!““
„Stań ty jenož njeđzeli rano,
Dži ty jenož w wěncu kemši!“
Stanyła je wona njeđzeli rano,
Šła je přeco w wěncu kemši,
Prjedy njeje trawa kěčeše,
Zady njeje wša wloha skhnyješe.
Mały kus tam dale přińdže,
Prjedy njej bě krwawa rosa,
Zady njeje žehliwe stopy,
Wyše njeje bě wulki woheń.
Mały kusk tam dale přińdže,
Zetka ju tam džewjeć džěci.
Wšitke běchu bjez hlójkow.
„O ty naša stara maće,
Wšak šće přeco w wěncu khodžiš,
W wěncu khodžiš, w heli brodziš,
Čertej služiš, w heli so pališ.“
„...Wodajće mi džěci moje!
Wodajće mi Bože dla!““

„My cheyle éi rade wodać.
 Bóh njebudže éi nihdy wodać.“
 Přišla wona bě do cyrkwje,
 Tam so wona přepadže,
 Zo ničo wot njeje wjacj widžeć njeběše,
 Hač jenož tón wěne a borta;
 Na tym wěneu bě troje wonjo;
 Prěnje běše kolijowe,
 Druho běše željowje,
 Třeće běše drobněj ruty.

Wochožanska varianta ma dosć zajimawych jednotli-
 wosćow. — mjez druhim na kónce wopisanje wěněka na
 borće mordački. — Motiv stareho muža tež Sm. I, 132.
 Sm. II, 149 č. 197: taki stary hujko, taki stary,
 šyken šyvy. — Varianta, kotruž je W. v. Schulenburg
 we Wochozach napisal (Č.M. S. XIII, 763), ma lišće do-
 kladniši kónc, přepadowanje maćerje so nadrobuje wo-
 pisuje. Varianta skónči nic mjenje rjenje: „A ničo wjacj
 slyšeć, ak' jeje zubow křipjenje a jeju wlosow zmawanje.“

6.

(Swěra hač do smjerće.)

Sm. I, 88 pod napisom „Swěra hač do smjerće.“

„Mi je so džensa w nocy zdudny són dzał,
 Zo moja lubka wumrěla je.
 Sedlaj mi, bratřiko, konika,
 Sedlaj mi wobej dweju,
 Chcemoj mój jěc tam do dubiny,
 Do dubiny k holičey.“
 Do dubiny staj wonaj přijěloj,
 Holčeyny dwór najěloj.
 K nimaj tam přiódže stary nau:
 „Witajtaj, hólcaj dwaj,
 Što nam wój dobreho přinjasetaj?“
 „Hdže maće wy wašu džowčičku,
 Moju lubku najlubšu?“
 „Naša ta džowka doma njej,
 Wona je do klóštra wjezena,
 Cyla je běla do zemje.“
 „Zawróć mi, mój bratřiko, konika,
 Zawróć mi wobej dweju,
 Ha chcemoj mój jěc tam do klóštra na keřehow.“
 Do klóštra staj wonaj přijěloj,
 Holčeyny row najěloj.

„Stawaj mi borje, holička,
 Moja lubka najlubša.“
 „Ach, ja stanyé njemóžu.
 Na mojej wutrobje leži éžki kamjeń,
 Na mojimaj nohomaj zelene dorny.
 „Dži ty k mojemu nanej dom,
 Njeh éi tón wšitko da.
 Zelena suknja, ta w křini leži,
 Sléborny pjeršću tón mam ja.
 Tón ty nihdy wjac njekrydnješ,
 Tež tebi jón daé njemóžu.“
 „Zawróé mi, mój bratřiko, konika,
 Zawróé mi wobej dweju.“
 Konik tón zrudnje zarjehota,
 Luby zrudnje zaplaka.
 „Tři pory sym črijow roztorhał
 A štyri sym brune dohanjał,
 A nihdže sej njejsym podjěl tajkeje,
 Kaž tuta zemjanska bě.“

Ze Smolerjowej pěsnju I, 88 z Ralbie so varianta trjechi w motivje lubosće, ale hewak so wot njeje hódnje rozdžěluje: Motiv wróćenja zawostankow njeje dosć jasny.
 — Pěseń njeskónči ze smjeréu mlodźenca.

7.

(Marine čeknjenje.)

Sm. I, 275. Č. M. S. 1889, 106.

Syl je, syl je khudy muž
 Swój ječnješk při puću.
 Nimo tam džěse Marija
 Z móličkim džěćatkom.
 „Pomhaj Bóh éi stary mužo,
 Kiž ty tón ječnješk rozsywaš,
 Hdyž budžeš ty tón ječnješk dosyc,
 Dži sej dom po kosu.
 Na jednym kóncu ty dosywaj,
 Na druhim zasykuj.
 Nimo tebje tu pónđzeja
 Židži, židži, póhani.
 Dha jich ty za mnu njepokazuj!“
 „Pomhaj Bóh éi, stary mužo,
 Kiž ty tón ječnješk zasyknješ.
 Njejsy ty widzał žónskeje,
 Z móličkim džěćatkom?“

„To mi nie jara dolho njej',
 Hač tu jena nimo džěše.
 Z móličkim džěčatkom,
 Hdyž ja tón ječmješk dosywach.“
 „Njejsy ty hlupy, stary muž,
 To je było w jědnatym tydzenju
 A w dwanatej njedželi.“
 Židzi zaso prajachu:
 „Wróćmy, wróćmy so zaso domoj,
 To je hlupy stary muž.“

Jenož snadne wotkhilenje wot Smolerjoweje pěsnje.
 — W tutej je pomjenowanje časa: „To je mi wo dwanaće
 njedželikow“ a pokazuje kónc na morjenje Bethlehem-
 skich džěci. —

8.

Sm. I, 276. Č. M. S. 1869, 93 z Boranec.

Khodžil Bóh wjeišny po šě- rokim swěće	Zidzi tam sedžo hrajachu, Judaša sej wabjachu.
A po dalokim puću	„Pój, hraj z nami, Judašo!
A po dalokej šćežey	Pój, hraj z nami, Judašo!“
Z jedneje malej kobjalku.	Judaš běše poslušny
Ničo wón tam njenaúdze	A džěše wón tam z nimi
Hač jednu mału khěžku.	hrać.
Tam so wón nutř klapaše.	Wšitko běše spřehrawať.
Hospodu sej prošeše:	„Předaj nam swojeho mi- štra
„Hola, hola, hola!	štra
Njej tu ničtó doma?“	Za třicyći pjenjow,
Ničtó tam won njepřinúdze	Za třicyći slěbornikow.
Hač jedna stara žona.	To nic njeje droho.“
„Žona, luba žona,	Tuž tam přinúdze Jezus.
Hospoduj mje nócku!“	„Štoba je mjez wami,
„Hospodować će derje čen.	Kiž je mje přeradžil?“
Ale wječerjeć dać njemóžu.	Tuž tam přinúdze swjaty Jan:
Ale wječerjeć dać njemóžu.	„Sym to ja byl, mištyrje,
Ja nimam khlěba žaneho.“	Kiž sym će přeradžil?“
Ha za khlěb so ty njestaráj,	Tuž tam přinúdze swjaty
Ha za khlěb so ty njestaráj.	Pětr:
Hrabny Jezus do kobjalki.	„Sym to ja byl, mištyrje,
Wuhrabnyl je pjenjezy,	Kiž sym će přeradžil?“
Dať je wón je Judašej.	„Wšak ty njejsy, Pětrjo, byl
„Dži, nam nakuć khlěba!“	Kiž sy mje přeradžil.“
Judaš džěšo poslušny.	Tuž tam přinúdze Judaš:
Džěše won do města.	„Sym to ja byl, mištyrje,
Po židowskej hasy.	Kiž sym će přeradžil?“

„To ty sam najlěpje wěš, Hač sy abo njejsy.“	Jělleńka, te mjehke drjewo, Ta joh' njeje zdžeržala.
Judaš běše so rozhněwat, Běše so wojbisyl.	Judaš běše so wojbisyl Na jednu wosycu.
„Wróc so, wróc so, Judašo, Hrěchi cheu ěi wodać, Strafu cheu ěi spušeć.“	Wosyca te twjerde drjewo, Ta je jeho zdžeržala, Ta nětk přeco stejo rži.
Judaš běše so wojbisyl Na jednu jělleńku.	Na sudny džěn so wjeseli.

Wjacore snadne, ale tola razne rozdžěle, kiž wo wě-
stej samostatnosći spěwarja swědča. —

9.

„Switaj, switaj swětly džěn.
Čerwjene (běle) zerja horje du.
Štóz je po lubki, holički,
So ma čas domoj mjeć.“
Luby so domoj hotuje,
Hołčo čezcy zdychuje.
„Zdychuj abo njezdychuj,
Něhdy moja njebudžeš.“
Wobjěl je luby cyły kraj,
Čěsku, Budysku.
Něhđe je tajku njeobjěl,
Kaž je jeho lubka přědniša.
„Hitran, betran, koniko,
Ty mój ryzy šumjelko,
Mi de toh' dwora lubeho,
Přědnišej' lubcynoh!“
„Pomhaj Bóh ěi, holička,
Moja lubka přědniša.
Chceš mje ty zaso horje wzać?“
„Wšak sym ěi přjedy dohna njebyła,
Nětk sobu njerodžu.“
Konik zrudnje zahrjehota,
Luby tón zrudnje zaplaka.
„Tři pory sym črjow roztorhal,
A štyri sym brunych dohonjal
A něhđe sej njejsym objěl tajkeje,
Kaž tuta zemjanska je.“

10.

Wobsah: Wróćenje k hač dnjej lubej. Dotaj njewot-
čišćana.

Sm. I, 72 pod napismom „Šerjenje“.
Hdyž ja ranko domoj džěch
Přez jenu zelenu rož,
Dha mje tam šerjenje šerješe.
To mi nie njeběše šerjenje,
Ale běše mojej maćerje swarjenje.
Njeswař mje, njeswař mje, maćer moja,
Ja sym tu nócku tak malo spała,
Swojeho lubeho sym dom přewodžala,
Słowčka sym z nim njerěčala.“
Nježij mi, nježij mi, džowka moja,
Ja sym waju derje slyšala,
Kak će wón prošeše pře twój wěnc,
Pře twój mi pjeršćen slěborny.

Malo rozdžěla wot Sm. I, 72. Tež w baladze „Swěrnosće
myto njeđušne“ swary jako šerjenja. Sm. I, 100, II, 25.

11.

Za našimi hunami	Ha přijětoj, staj přijětoj
Tam husta pšeniča je.	Před luboh' nowy dwór:
Štóha ju, štóha ju	„Ha wotčinjeće wrota,
Tam khodže luhćeše?	Te wrota šěroko.
Luhćeše ju, luhćeše	Přišla je tam stara mać,
Ta rjana holička.	Ta jeho stara mać
Štóha ju a štóha ju	Ja sebi wjezu holičku,
Tam domoj wolaše?	Ha tebi džowčičku.
Ha wolaše ju, wolaše	Mać ju wokelo šije wopřija:
Ta jejna stara mać.	„Witaj, witaj, moja džow-
Pój ty domoj, holička,	čička.
Ty rjana holička,	Hoľčo z wjeselom zaplaka
Po tebje je tu přijěť	A maćer lubje wokoša.
Twój laby najlubši.	Hoľčo do khěže nutř stupaše
— — — — —	Ha stary nan ju witaše.
Sydaj so ty herje,	Horše polnych zlotych mě-
Ty rjana holička	joše:
Moja lubka najlubša.	Witaj, witaj, džowka moja,
Ha chcemoj jěć, ha chcemoj	To je ta přenja lubosé
jěć,	Kiž sym či wopekazał ja.
Edžež mamoj naju dom.	— — — — —

Po zdaću staj to dvě samostatnej pěsni. Tola Sm. I,
152 mać hoľčku domoj wola, dokelž je rajtar přijěť — ale
hoľčka jeho zanjeha.

12.

Sm. I, 113 (z Jauneho), I, 112 (z Bronja). — Č. M. S.
1881, 31 (Delnjo!).

Ja stejach horkach na hori
A hladach do dola,
Widzjach lódz tam jědzo,
We lódzi hólcow třoch.
A tón najmlódši njez nimi.
Kiž srjedza sedžeše.
Tón mi žeńtwu polubi,
Tak mlody hač wón bě.
Sćeže ze swojoh' porséika
Sej pjeršceń slěborny:
„Tu maš ty moja rjana,
Ty moja lubowana,
Tyk sebi na swój porst!
Hdyž budže twoja mać so prašec,
Hdže sy jón krydnyla,
Dha rjek' ty twojej maćeri,
Zo sy jón naukala.“
„Mcjej maćeri lhać njebudu,
To so mi njelubi,
Wjele radšo chcu ja prajic,
Tón mladzeńc chce mje měc.“

13.

Sm. I, č. 29.

Skhilila so jědleńka,
Z njeje wupadnyla holička
Rjana běla čerwjena.
Prědy hač k zemi dopadže,
Dha ju jej luby spopadže.
„Njespopaduj mje, luby mój,
Ja jara čornej ručy mam.“
„Na čornej ručy njehladam,
Jenož zo holčo pěkne je.
Pój stup so ke mni na mój mječ,
Na mječ a mojoh' konika.
A chcemoj jěc a rajtować,
To cyle morje přepluwać,
Do pol staj morja njepřišoj,
Konik so poča podnóric.
Holčo tam jara plakaše
A bětej ručy lamaše.

Mjelě wšak a njeplać holičo,
 Mój tudy wostać njeb'džemoj
 (A skoro dom smój přijěloj).

Wotkhlila so wot Smolerjoweje přez to, zo lubowacej
 jěchataj přez morjo! — Wo darach so tu njerěči.

14.

Holčka z brodu dele džěše,
 We wšej bělej drasće běše.
 Włóski měješe rozčesane,
 Po promješkach rozkladžene.
 Kaž su moje włóski rozčesane,
 Po promješkach rozkladžene,
 Tak tež naju lubosća różno du,
 Z wětrikom so rozdunu.

Zleńk z balady „Smjeré wo lubosće“. Sm. I, 50, kiž je
 so stal ze samostatnej pěsnju.

15.

Sm. I, 59 — z napisom „Wójničla“, II, 81 č. 91.

a) Naše hólcj z wójny jědu — haj wójny jědu
 Našom' knjezej konja wjedu — haj konja wjedu.
 Na tym konju sedle leži —
 Na tym sedli holčo sedži —
 Ma to holčo zlety pjeršćen —
 Na pjeršćenju módry kamjeń —
 Přez tón kamjeń woda běži — *
 We tej wodze trawa rosće —
 Po tej trawě pawy khodža —
 Štó dha je tam pasešo —
 Pase je tam rjana Hanka —
 Štoha wona při nich čini —
 Našim hólcem šantka šije,
 Swojom' lubom' po tolerju.
 Druhím hólcem po šěsnaku.

Zejler je připisal: Tak we Wochozach spěwaja.

b) Wšitcy ranjo z wójny čahnu — haj z wójny čahnu
 Jedyn pan sej konja wjedže —
 Ne tym konju sedlo leži
 Na tym sedli knjeni sedži
 Ma ta knjeni zloty pjeršćen
 Z módrym wokom na tym porséi,
 Na tym woku mlónski kamjeń,
 Přez tón kamjeń woda běži,

Na tej wodži trawa rosée,
 Na tej trawi pawy khodža,
 Hnadna kujeni pawy pase,
 Što dha při tych pawach čini?
 Při tych pawach židu předže,
 Što dha wot tej židy čini?
 Wot tej židy wěncy wijje,

— — — — —
 Rubčki šije, wěncy pleće, haj čěpey tkaje,
 Póšla je tam do Šmódranskej,
 Tam tři bratřa z kóstku hraja

— — — — —
 Staji wěnc mlódsěmu na hlóžěku.

Wšelake zajimawe wotkhilenja wot Smolerjoweje tradicije z Laza.

16.

Sm. I. 78.

Hnala je čelečka čelatko won
 Za Mały Budyšink za kužeži dwór;
 Je do pol hajka je přihnala
 A wšitke čelatka rozžhubila.
 A přijel je tam rajtar k njej,
 „Što dha ty plačeš, holička?“
 „Kak dha ja plakaé njedyrbjala,
 Wšitke syn čelatka rozžhubila
 A sama se w hajku zabłudžila.“
 „Čheč-ŕ ty, holička, moja byé,
 Čheu čí wšě čelakta znamkowaé
 A tehje z hajka won wupokazaé.“

Pěseň je wjele krótsa. Zawjedženje čelečki přez hajnika, porodženje synka je so wuwostajilo. — Snano su so haúbowali, mlódemu duchownemu erotiske hrona spěwaé.

17.

— — — — —
 Ja tam widžach wrobla lečo,
 Woči so mu swěčištej,
 Nalečí tam solarika,
 Wón so jeho wopraša,
 Hač by wón čheyl jeho měč,
 Jara rady bych čé wzał,
 Hdyž mi njeda moja mač. —

Jenož krótke přirunanje! — Započatk kaž Sm. I, č. 243 str 231. Muka Č. M. S. 1889, 58. Muka dospolnje Č. M. S. 1883, 32. — Ze Štyri Dubow.

18.

Drapaj so tam přez murju,
 (Hrjebaj so tam za murju)
 Ach tam we tej zahrodźi
 Tam pak steja róže tři,
 Nichtó njej' tak zwažny był,
 Zo by sej jednu wušćipnył.
 Dotal njewotěšćane.

19.

Sm. I, 225.

Skočila holčka do zahrodki
 A terhala je ruku z korjenjemi
 A wila je wila wěncaj dwaj.
 Dwaj wěncaj rućanaj,
 A jedyn je wila lubemu
 A jedyn je dala towaršej.
 Wochozanska warianta je jasniša hač Smolerjowa.

20.

Ja sym tebje lubował
 To cyłe dolhe lětko,
 Nětko dyrbyu wot tebje
 A njecha so mje bjez tebje.

21.

Zady zady na borach
 Tam leži běly sněh.

Rjany zapčěatk, bohužel bjez pokračowanja, dopomina na Delnjel. pěseň: Za Kašencem za gorami, tam wělike sněgi su. Sm. II, 81.

22.

Hólčik běži wjesely,
 Po mosćiku skakažo,
 „Mjelě wšak, njepluč holička,
 Ja ći kupić sukničku.
 /: dyrrom :/ haj sukničku.“

Holeč přeco na to njeposkha (poslucha),
 Přeco jara plaka(še).
 „Mjelě wšak, njepluč holička,
 Ja ći kupić košytku,
 /: dyrrom :/ haj košytku.

Holčo na to njeposłucha,
 Přeco jara plakaše.
 „Mjelě wšak, njeplač holička,
 Ja ći kupié stupnički.“

„Mjelě wšak, njeplač holička,
 Ja ći kupié štrympičcy.“

„Ja ći kupié šórcušk.“

„Ja ći kupié rubiško.“

„Ja ći kupié khapičku.“
 Nětko dyrbiš moja byé
 /: dyrom :/ haj moja byé.
 Holčo hěži wjesele,
 Přestawajo plakać.

Dotal njewozjewjene.

23.

Ja sym swojom' lubom' slubiła, haj slubiła,
 Zo cheu jemu swěrna byé, haj swěrna byé.
 Wón je mi slubił zaso přić, haj zaso přić,
 Hdyž budže wjerba wišnje měć, haj wišnje měć.
 Wjerba ta wišnje njezměje, haj njezměje,
 A luby ženje wjaey njepridže, haj njepridže.

Je to zleńk z balady „Wón sam pridže“. Sm. I, č. 47. — Z wotkhilenjom w njemóžnosćach. Hdyž budže dešćik winko. Tón samsny motiv Sm. I, 300 ale druge njemóžnosće. Hdyž sołobik srjedz morja sedžujey zaspěwa, hdyž kokula srjedz zymy zakuka. Sm. I, 158. Hdyž budže pěšk popjeł, na wólšach rostu trawki, na wocelu rosće mjatlička, na lipach jabluka atd. Sm. I, 133. — Prjedy leu žida budže, rósmarja a demancik lute korjenja. Sm. II, 79. Gaž ta žolta wěrba brune wišnje zmjeje.

24.

„Stawaj mi horje, pohončo,
 Ty mój swěrnny služobniko,
 Přec sy mi ranko tak zahe stawal,
 A džensa mi lejder njestawaš.
 Wšitke konje su wenkach na trawi,
 Naše doma na sloni.“
 „Naše su runje tak dobre domach na sloni
 Dyzli druge woukuch na trawi.
 Džensa, a stawać njemóžu,

Ja mam holičku při sebi.
Džens je runje sydom lět,
Hač sym posledni raz při njej byl.
Ja sym ji zawdał zloty pjeršćen,
Nětko dyrbi moja byé.

Spěw je zleńk z balady „Pohoně a přichodny syn“
Sm. I, 117. — W njej pohoněa zbudźuje stara maé. W spě-
wje Wochožanow je balada zabyta, — štož je z kónca pyt-
nyé. W baladze pohoně praji: „Sydom sym lětkow twój
pohoně éi by.“ — Zleńk je so stal ze samostatnej pěsnju.
Motiv zbudźaceho knjeza tu. Sm. II, 32.

„Rejwaj, mój pohončo, z džowku!“

abo

Prastare reje w Durinkskej wsy Serbska Sól.

Píše Bjarnat Krawe.

W Durinkskej leži ujedaloko městačka Berka a polnóneho wuběžka Durinkskeho lěsa mala wjes Wünschensuhl z někajkimi 550 wobydlerjeŕni. Hač před krótkim znajachu tutu wjesku jencz w najbližšej wokolinje. Ale rejwanska skupina z Wünschensuhla wustupi w Eisenachu, Wymeru a druhich městnach Durinkskich z tajkim wurpěchom, zo je tale wjeska nětko hižo w cyłej Durinkskej znata. Ze tamni rejwarjo ze swojimi rejwafkami tak ruče wutroby swojich krajanow dobychu, toho je wina jich žiwjeŕnska wjeréatosć a tryskawosć. Wünschensuhl rěkaše w starsim času Wendisch-Suhla, t. r. Serbska Sól a běše serbske sydlišćo. Serbska kraj je so po zlaćen wosebje sylnje w Serbskej Seli wukhowala; přetož wolydľěstwě wsy ma wosebity žiwjeŕnski temperament a lohkokrejne wašnje. Hižo zwonkownje dopominja ludžo tam na serbski pohlad, hdyž sej wobhladaš twar hłowy a wuraz wobliča. Wobydlerjo mjenowaneje wsy bydla při drózy do Eisenacha, přez wjele nahlych kopi-cow wjedzaceje; wot zastařska běchu woni předpřaharjo, kiž běchu ze swojimi konjemi wóznikam a wjeznikam k pomoey, hdyž tych přahadľo wóz na dróznu wysinu dočahnyć njezamó. Wótrje su ludžo tam tohodla pozdžišo wojowali přeciwo wotmyslenemu twarej železnicy, měnjo, zo z wotpadom předpřahowarstwa swoju zaslužbu zhubja. To tež nie z njeprawom. Njewědžeše hišće tola tehdy nihtó wo nastaću kalijowych podkopkow w dolinje rěki Werra, kiž tež džensa tak mnohim ludžom tam wšědny khľěh poskićeja. Běchu wobydlerjo Serbskeho Sóla w starym času potajkim burja a wóznicy, tak su so w nowišim času sobu zapletli do moderneho wuwijanja industrije (= přemysla) jako hórnicy a dželaćerjo we kalijowych jamach. Njedžiwajo toho zwěstachu wonj pódoswěrní a njewuródnichu (entarteteten niht) tež hišće přez duch nowočasněho wonilknjenja civilizacije a kultury. Wobkhwachu sebi wjele bóle wotewrjenu wutroba a strowy rozum za wšo rjane a za wšo, štož žiwjenje

złudži, byrnjež tež kublo dawno zańdženych časow było. Woni zamóža so po swojej wopisanej wosebitosći kharaktera (powah) dospołnje zauurić do wóteneho namrěwstwa a poskića to z tajkej přirodzenosću džensnišemu splahej, zo dyrbiš se spodžiwać; je, jako by to něšto do našeho časa slušacelno bylo, bjez čehož by seyla nješlo

Z tutejo pódy wurośćechu w Serbskej Seli burske reje. Nastork k nim bě burski zlět we Wymeru. Tam mějach se stare burske reje poskićeć. Ale z wotkel je brać? Skupina rejwarjow z Ruhla (Rola?), kiž so mjenuja Rulscy skakarjo (tam kóždu reju „skakawa = Springtanz mjenuja) w krasnych zloto-wušiwanych dražtach wjacu njewohsteješe. Tu bě dobra rada droha. Štož tam na ludowych rejach hišće maju, su zwjetša reje, po ludowych hlěsach wumyslene wutwory nětčišich rejwańskich nawjedowarjow, pětajkim nowotwórby w dlehu staročasnym. To pak reje Serbsko-Sólcow njejsu. Jich reje su wjele bóle zestajene z charakter-skich rejwańskich twórbow staroserbskeho pekhadła. Mjenju jenož wjertel abo kružel, skakaca kručel atd. Tute stare rejwańske wobrazy su we swojej swojoraznosći jara napadne. Hižo wašnje, kak so rejwar a rejwarka při wěstym rejwańskim wobrazu zepřimnija, je spědžiwno — serbskorazne! Su to jenož drjebjeńki, kručki starych rejwańskich wobrazow, ale jich wažnosć je wulka. Tamniši ludowědn, farař Linse Barth w Serbskej Seli so zebra a zestaja tute serbske powostanki k zawrjenym dospołnym rejam. To njebě lohko, ale tela so jemu poradži. Ani kuska noweho njeje přidał, ale jenož starše kublo serbsk, sydlišća je tam zaso wčiwil. Po prawom zamóža je jenož tamni ludžo rejwać, přetož we jich wjesnjerstwi leži póda, na kotrejž narosćechu, a tohodla su woni k poskićenju tychle rejow wosebje kbmami. Runje přez to, zo tute reje, w cyle wěstej městnej barhje (kajkosći) korjenjace, so poskića přez ludži, kiž z čětom a z krvju z tej samej zemje, z tohc sameho swěta powahí wukhadža, runje tohodla maju jich reje tajku wabjacu, jimacu móć přirodnosće, a stajnje zahorja přihladowarjow hač nanajwyše. Rozšěrjenje jich rejow je čěžka wěc. Tomu zadžěwa jich wosebitosć. Tutón přikład pak nam Łužiskim Serbam přěduje, ze mamy ze wšěj wěpnosću a mócnosću za podobnymi powostankami sledzić a njesměmy njekedźbnje stare kubla zacpiwać, dyrbimy so wjele bóle do našeho wótčinskeho namrěwstwa ponurić, město

zo zveřšne, slabe, njeslušne nowočasne a wukrajne rejwanje pěstujemy.

Z tamnišich rejwarjow wuhjera sej nawjedowacy farať zaso jenož wěste kolo — rejwarjo su rólnicy a džělaćerjo, zwjetša mandželscy wšěch starobow hač do 50 lět. To zaso je něšto wosebiteho, charakteristiskeho. Z falšnymi brodami a z nabarbjenjom wobliča woni njeskutkują, zo bychu snano pola přibladowarjow začišće činili, jako bychu ze wšelakich worštow ludstwa a wšelakeje staroby byli. Je woprawdže tak: wšitecy, hač młodži abo stari, zeńdu a witaja so we svojich rejach. Wšitecy, haj wšitecy bychu rad sobu do kola stupili, jenož zo bychu dscě časa měli. A skupina tež njemóže telko solustawow přiwzać.

Dokelž je w tutych rejwańskich poskićenjach wšo plódne a přenjoťne, noša rejwarjo tež kroje svojich starodawnych přjedownikow. Tajke wěcy so njesmědža podač w kostumach, hromadže stykowanych, kaž so to husto čini. Runje přenjoťna stara drasta ma wulku wažnosć a dorazny wuskutk. Serbska Sól ma krufu, zaměrnú skupinu a jeje poskićenja su kruh jeje duchowneho, wjeseleho a khutneho žiwjenja; we wšelakich wotměnjaacych maličkosćach leži nadobna wulkosć. Z maľymi srědkami něšto wulkeho, haj wulkotneho docpěja — a sobje, druhich a bližšeho ze svojimi rejami wokřewja.

Lube serbske rejwańske skupiny, maćizna je wam we poslednich časach data, nětko maće tež hudźbu a wopisanje našich domjacych rejow. Ze wšěj lubosću a woporniwosću so nětko hišće bóle do nich ponurće, to budže našemu serbskemu žiwjenju k wožiwjenju a k spomoženju. Skutki, skutki — žane dolhe řećenja abo blady!

II.

Wopytamy-li w našich dnjach někajku rejwańsku lubju a wobkedźbujemy nowočasne ludowe reje, tak podajmo pytamy po někajkim rozeznadlom rejwańskeje zhromadnosće. Zwonkowna harmonija rejwańskich dwójkow je rozpadnyła, dokelž je so znufirkowne zwjazło zhromadnosće zhubilo. Tutón njedostatk začuwaja najbóle stari. Naši starši, džěd a wowka rejwachu hišće w zhromadnosći. Tohodla wija tući džensa z hlówu, ldyž tajke nowočasne skakanje wohladaja. W cyłym bjeztwarnym, różkatym změšku, w měšćecy jara přihódnych rejwań-

skich wašnjow leži sama nje myslnosć. Čezko njeje dowidžeć, zo je jenož sebićiwosć éělneho wužiwanstwa tajke morderne wašnje zawinowała. Wězo spytaju wšelacy „duchapolni“ mudračkojo tajke rejwanje zakitać a praja: nowočasne reje wuswobodža jenotliwca z rječazow wprostnjeneje formy. Tući zakitarjo pak převidža, zo tak čerta z belcebubom wuhonjeja. Ze starej, derje rjadowanej rejwańskej zhromadnosću je wušło rejwanje samostatnych dwójkow w jenož z lohka zwjazanej towařnosći; tajka dwójka by tež cyle derje po hudźbje radia samotna w někajkej jstwi swoje rejwańske hibanje wuwjesć mchła. Ludowa reja pak liči tež ze zwonkownej towařšnej zwjazanosću, njeznajo tajke rejwanje po boku; w njej dyrbi kóždy na ruce wašnje swoje ruce rejwańske potrebnosće wutworje a wuwjesć. Kóždy dyrbi solućinić, žadyn so njesmě skhować abo sebi něhdže zalěsć. Kóždy „wuraznosć“ poskića so w swětlej, rjadowanej zjawnosći. Z čim wjetšej samostatnosću a pružnosću so kóždy wobdželi, čim strowša je ludowa reja. Tohodla mamy při ludowej reji wažnosć klasé na towařšnosć, zhromadnosć; w njej so ludowa reja takrjec organizuje, kaž so tež po runym napinane duše w chórowym pohibu (rytmu) ludoweje reje wupinaju. Reja (w kole), rejwańska spěwohra, pokhod, wobkhod: to su zakładne twórby ludoweje reje, w kotrejž so po runym začuwaca towařšnosć stajnje zaso zjednoći. Tajke su tež zakładne twórby burskich rejow w Serbskej Seli. Ličimy jich pjeć a to: 1. Burski pokhod. 2. Čerchak. 3. Wjesny skatotačk. 4. Skočk a 5. Skalař. Wobhladajmy sej je trochu bliže:

1. **Burski pokhod** (přezpolo) w Serbskej Seli steji po wažnosći na přenim městnje. Wón je takrjec zablěh k tamnym druhim štyrjom rejam a zastupuje našu polonezu. Wón pak je wjacaj hač tutón powšitkowny znaty pokhod, w kotrymž dwójki swjedženscy w symetriskich figurach (wobrazach) wustupuja a w čahu kroča.

Do kročelow přezpolnych měša so njesćerpliwje a wjesele rejwańske stupy. Figury wotměnja so w šibalym machotanju; štyriróžk, pódańka (parallela), kolo, koncentrisko kolo, hwězda, rječaz so wotpowědnje čěrja a honja. Jednotliwosć přeběhowaceje mocy a wěšteje towařšnosće je pozběhowaca. Farař Linsenbarth praji: Tuta reja je myslena jako zawod za ludowe swjedženje a ma wuprajie radosć nad tym, zo smědža so po čěžkim džěle stawy roz-

pušćie w spodobnej reji. Wona ma předstajeć wjesele začuća towaršnosće dwójkow, kiž so trajo zaso a zaso a pytaju a namakaju.“ Cyłk je wobknieženy přez sylnu přezpelnu kročel w dwojstwórnym takće ($2/4=1/4$). Z toho ma reja swoje mjeno. Do tutoho takta zapleća so hišće dwoje stupy, mjenje wobkedźbowane. Jena kročelina je tak mjenowany trojostup, přeslapny wjesny stup, charakteristiski za cyłu wokolinu Serbskeje Solawy. Rady tamni ludžo na kóncu rejow rejuja „dźiwju“, při kotrejž šěroka suknje tak lětaju — dźiw, zo při tym do womory njepadau. Tutón trojostup je podobny dwójstupěj, rozezna wa tak so přez to, zo w nim prawu nohu na sausnym městnje dwójce wotstorkuju, na to ľěwu nohu jenož jónkróć. Z tutym pohibanjom wuwjedže dwójka pol zawjertka. Tutón trojostup, jara mócnje a hibiće skutkuje, njeje jednory, dyrbi se jara pilnje zwučować a trjeba k wuwjedženju wulkeje wobrotnosće a mocy a přesčěhuje dwojostup w spěšnosći wobwjerta. Dwójki so w trojostupu dźerža za paže.

Drnh a kročelina je bečity poskak. Je trochu galopěj podobny. Čěleso spočiwá na kónčkach nohow a dyrbi přerchotać. Kćenje su trochu zhibnjene a nozy we rozkroćenju. Ľěwa noha wotstorkuje z pobočnym zabuhbanjom a desčěnje tak runočasnje poskakanje do wysoka a do přečkow. Prawa noha podpjernje jenož hibanje do wysoka a do přečkow a wróćopad na kónčk.

Rejwańske wcbrazy burškeho přezpela su nětk slědowace: Rejwarjo a rejwańki zestupaja so w dwójkach w pokhodnym rjedže, pachol holčo wjedžo. We přezpólnych krocělach stupaja do předka wosrjedž rejwanskeje ľubje; na teje kóncu se rjad dźěli do wobeju bokow: rejwań kroči na ľěwo, rejwańka na prawo — doniž jich rjady polnolčnje k sobi stoja. Nětk so rjady rejwarjow a rejwańkow w wobličom k sobi přiwobroća, kroča sobi napřečo a přelězu napřečiwnu rjadu, wobwjertnu so w kónčnym nastajenju, tak zo rejwańki tam stoja, hdžež běchu přjedy rejwarjo a nawopak. Runje tak slěduje přezpólne wróćenje. Wobě přědce (fronty) nětko stupatej sej napřečo. Ale hdžež so nětk rejwarjo a rejwańki zetkaja, rejwaju hromadže dvě abo štyri takty trojostup. Potom so zaso dźěla a wróća so do pohnoběžneho stejnišća. Na to slěduje po jeny m štwóre wobwjertka — rejwań na ľěwo, rejwańka na prawo — pokhod wobeju rjadow do srjedža, kiž so potom pchibuja w dwěmaj wotewrjenymaj kolonaj

wokolo sebje, ale — znapřečiwne — rejwački w znutřkow-
nym, rejwarjo we zwonkownym kruhu. Po jenyj wob-
wjertku wšo stejí. Tak ruče hač kóždy rejwač k druhemu
razej swcju rejwačku dosahnje, so kóždy na štwóré wob-
wjertnje do znutřka, zo rejwarjo zady rejwačkow stejí
(na přédkownik). Wobě kole tworja rječaz a wjerca so we
poskaku (hl. horka) nawopačnje wokolo sebje, jónkróc na
prawo, druhí króc na lěwo. Hdyž je rejwač po druhim
swoju rejwačku dóstal, rozwježe so z wonkowne kolo
rejwarjow na lěwo w přezpolu jenotliwych; runcčasnje
znutřkowne kole rejwačkow na podobne wašnje ale
na prawo. Wosrjedž lubje zjednoća se dwójki zaso. Po
dnu stupaju po tym na jenu stronu rejwańskeje ploni-
ny. Wšitcy na to štwóré zawertka ke napřečiwnej stro-
nje. Rejwački maju nětko rejwarjow k přédkownikam.
Zhromadnje kročítej wobě rjedže na znapřečiwnu stronu,
wobročítej so tam a wróčítej so — rejwački w přédku —
na přjedawše učstno. Po štwóré zawjertku na lěwo poda
kóždy rejwačka swojemu rejwarjej ruku a w přezpolnych
stupach rjadnje so wšo k wulkemu kolu, rejwač
wjedžo. Tuto kolo so přeměnja hnydom do plet-
wy. Rejwač a rejwačka sobi přiwobročenej přimnjetaj so
za prawicu, kročítaj nimo sebje a zapřimnutej z lěwicu
dale prawicu bližšeje rejwački — podobnje činja mužscy,
doniž kóždy swoju rejwačku po druhim dosahnje. Skónč-
nje: zjednoćenje! Jako (finale) kónc cyłka rejwaju dwójki
wjesely trojestup, doniž hudźba njemjelí.

Před kóždej jenotliwej figuru je malka zastawka. Rej-
wački wjednik zaplacenje a nowy rejwański wobraz slě-
duje. Tuto zakleskanje je organiscej wuměnjene. Přezpolo
je we swojim wašnju (formje) přeco trochu rózkate, nje-
časane. Jadriwy zarězk (zastawki) praji rejwarjam, zo je
wšo jenož woptawanka. Kóždy džěl započnje eksakt-
nje (dokladnje) a skónči wuwabuje. A porjad knježi
nad přičadnej mocu, kiž ma so towaršnosći, zhromadnosći
podčisnyć.

Tu wopisane přezpolo mohlo našim Serbam z pohonom
być k praktiskemu wuprubowanju wěcy. Wuwjesé hodži
so po kóždej hudźbje w $\frac{2}{4}$ a $\frac{3}{4}$ také. Mylimy so mjenuj-
cy jara, jeli zo měnimy, zo je „Serbska meja“ jako reja
něšto wosehiteho. To na žadny pad njeje, ale jenož wot-
klepk tež w němskich kruhach trjebancho wašnia. Serb-
skeho pokhada a serbskeje kajkosće je jenož přez wšo rja-
na a razna hudźba našeho sławného mištra K. A. Kocora.

(Kónc sčěhuje.)

Hudźbne powostanki prastareho pohada.

Podawa Bjarnat Krawe.

I.

Ze Starohródskeje zańdženosće.

W léce 1793 wuńdže w Starohrodže (Altenburg) z nakładom Bjedricha Petersena kniha z napisom: „Wo wašnjach, počinkach a drastach Starohrodskich burow“ (Von Sitten, Gebräuchen und Trachten der Altenburger Bauern). Kniha bě wěnowana wjerchowcy Sarloće Dorotheji, wójwodźincey Kurlandskej, Livilandskej a Samlandskej; swojej najjasnišej wjerchowcy a knjeni. Ta bě so wudawa do Starohrodskoje, kotraž dołhi čas mile ze swojim knježstwom wobzbožowaše.

Spiscawaćel knihi bě moler Korla Bjedrich Kronbiegel, žady wučer, ale rozumny ludowědnik ze sprawnym posudženjem wěcy. Wo jeho knize, kiž je přistupna w sakskej statnej knihowni, Drježdźany, Japanski palais — podawachu Serbske Nowiny 1935 (junij a julij) w 11 dlěšich zdělenjach wšo za nas Serbow wědženja hódne. Přidawk w tamnej knize wobsahuje 15 jara zajimawych, barbojtych drastnych wobrazow (někotre w mojim wobsedźenstwje sym w kopijach powjetšil) a na dwojich lópjenuach hudźby, za nas wosebje zajimawe a wažne jako dopjelnjeńki k słowjanskej musikologiji.

Njewěmy behužel wjele wěsteho wo serbsko-słowjanskej hudźbje. Spěwy něhdušeho Rujaanskeho wjercha. Lubesćespěwarja Wićesława mlódšeho († 1302) a limberski spěw wo ptačim kwasu: „Štó ma nje-wjesta być?“ (napisany 1711, h. spěwnik „Khwatajće ale spěwajće!“ č. 67) su skoro jeničke zaxowane podložki, z kotrychž mohli wo kajkosći hłosow našich wótcow něšto zhonić. Spěw serbskich polabskich čolmarjow = pomhačerjow (Pomätscher!) je jenož rudimenterny, wopřijaacy jenož dwojej taktej, z jenotaktnym motivom, kiž so we druhim jako sekwenca (wo tónu powyšena) wospjetuje. Smolerjowe Serbske pěsnje wuńdžachu hakle 1841/43; podawaju w swojich starych stupnicach (doriska, aeoliska, mixolydiska) přeco někajki hlubši pohlad do powahy hudź-

by dawneje zaúdzenosće serbskeho žiwjenja. Serbske reje, kotrež nam naši čescy hudźbni přečeljo Adolf Černý a Ludwik Kuba zezběraštaj a w Č. M. S. 1887/94 wudaštaj, su woprawdže jeničkostny bohaty a wobjerny poklad z wjele wosebitymi wuraznosćemi slowjanskeho ducha. Kóždy zajime móže so lohko wo tym přeswědčić, hdyž sej na př. wobhlada a zahraje Č. M. S. 1883 Markus č. 21, 37, Muka 41, 60, Č. M. S. 1887 Kuba č. 1, 2, 71, 73, 209, Č. M. S. Černý I 29, 42, 49, 52, 177. II. 76, 102/03, III. 133 hač 135, 160/61.

Dalši dzakahódny přinošk ze starska — a to je wažne — su pak Kronbieglowe hudźbne zapiski, dokelž pomhaja činnosć na našim ludowědnym polu trochu rozswětlić. W jeho knizy podawa tež wuwjedženja wo Starohrodskich rejach. Praji tam: „Wosebjce wažne a dekladno rejwańske zawjeselenja wotměwaju so nimo nowelětneho tydženja a wšelakich hermanjskich składnosćow w měsće — na wsach wosebjce swjate dny a kermušu. To tam potom rady nimaju, hdyž cuzi (měšćenjo) so do jich rejow měšceja; husto dyrhja tući po tajkich pospytačch so z krwawej hlowni minyć. W kermušnym času smě młodžina wot pónđzele hač do štwórtka na reje hić. Štwórtk dopoldnja je wšědne džělo, popoldnja su zaso reje, kónce kermušce.

Jich rejwańske wašnje je nětk tajke, zo rejwarjo we 10—12 dwojkach so porjadu zestupaja, koleso (kolo) tworje. Rejwarj (w klobuku) z přěnjšej dwojku ze swojey rejwarjku najprjedy sam do koła rejuje, po tym pak, swój klobuk zejmuje, wostatnych k wobdželenju w rejwanju pobeni. Wšitcy jara derje reiwaju; w hozlžikatych stupnjach lědma hdy wjaacy něchtó na luhju přińdže. Při piwje sej bur druldy da štučku zapiskać — za swój dobry pjeńez; to mjenuje „rundu“ [francowscy „rondeau“ abo „tête a tête“; jendźelscy „to est“; w Bobotskej (= Vogtland „Runda“]. Tuto wašnje je prastare a nadeńdzemy je pola skoro wšěch ludow. Je to najwyšši dopokaz wutrobneje lubosće a přikhilnosće dweju wosobow z runospłažnych k sobi a z dobom jo z wurazom wysokowaženja a pohódnosćenja, hdyž jedyn tajku rejku druhemu wěnuje. Pola Němcow pak so druhdy stawa, zo někajki naduty pucheř tajku rejku sej za sebjec sameho skaza, sebje sameho z tym česó. Starohrodscy maju swojich wosebitych hercow, a tući zaso swoje wosebite hudźbny; přjedy mjeno wachu jo polonezy a pokhody, nětko pak po nowej

módže „jendzelske“. Něhdy mějachu tež cyle wosebite ludowe pěsnje z wosebitymi pomjenowanjonimi; te běchu po wšěm kraju znate a wažene. Nětko pak su so za nje wubrane aniže z cperow zasydlile.

Starohrodscy maju wjeselu mysl, džědźinstwo svojich prawótcow. Woni spěwaju při kóždej skladnesći při džěle a při swjedženjach. Spěw a z nim zjednočena wjesela duša stej wuznamnej stronje jich powahi. Su wšak wšě ludy slowjanskeho pokhoda tajcy spěwawi — to so jewi wol Glěsny hač k Dnjepru. Wosebje charakteristiske su starohrodске narodne reje. Najslawniša a wosebje swojorazna je „Rumpuf“ abo „Hawteri“, štož woznamjenji wjesele z harcwanjom z hawtowanjom. Tuta reja wšěch rejwarjow wobkuzluje. Štož je Španičanski „fandango“, to je Starohrodžanej „rumpuf“; tón ma tajki wliw na nohi, zo kóždy lnydcm pskoči, hdyž ju zaslyši. Hudźba je cyle jednora, jenož za dujace instrumenty spisana, kiž mějachu něludy jara maty wobjim tonow, zrédka 8 (oktawu). Tempo je jara hibičiwe, skero džiwje. Dopominamy na pólski „mazur“. Njejsu burja bjezdwělcimje potomnicy podobneho luda, pólskemu přiwuznemu, mjenujcy Slowjenjo? Njeje to jasne, zo woni k česći svojich wótcow starn rejwansku hudźbu a rejwanske wašnje wobkhowachu, kiž je nimale pólske? Je snano džiw, zo bu jich „rumpuf“ jich narodna reja, jim skoro kaž z narodnej hymny? Tón jim ženje njebu wostudly, kaž traš někotra husto slyšana nowiša hudźba. Rumpufej woni tež wěstu česé wopokazachu z tym, zo kóždy rejwanski swjedžen z nim wotewrichu. A zawěsće Starohrodski bur ženje nohi wyše njezběha, njewyska ženje wjeselšo, njeje ženje bóle stary, radostny Slowjan (aniž to wě), hač hdyž swój rumpuf rejwa. Woznam słowa „rumpuf“ je čezko rozjasnić; snano slowjanski filolega to dowědže. Ale ja chcyl lnydcm wo to sadžeć, zo pućowacy Starohrodžan rumpufej podobnu hudźbu tež při Wisle, Dunaju, Wolzy runje tak derje nadeńdže, kaž při Plěsy! Hižo počina so tuta swojorazna reja zhubić; jenož někotři stari hercy hišće wo njej wědža. Škoda! Dyrbjeli wšu prócu naložować, zo by zaso wožiwila! — Hdyž Starohrodscy swoje reje (kóla) rejwaju, zamšuju k nim tež wosebite spěwy (přir. Dunger. Vgtl. Runda's, B. Kr.) a wšo, štož ma hlós abo žadyn, so wobdžěli.“

Rejwanski orchester wobsteji na wsach zvjotša z 5 mužow; su to 1 husler, 1 trubkar, 1 oboista, 1 cembalista

(přir. wuherški cymbal B. Kr.) a 1 kontrabasista. Za wjesne poměry dosć sylna hudźba!

Nětko k musikalnemu a musikologiskemu wobswětlenju Kronbieglowych zapiskow z lěta 1806 (druhi wudawk) wobjina 5 čislow: 1. Tak mjenow. Starohródski Rumpuf abo Hawtri, w C-dur, najstaršu rejwansku hudźbu tamnišich burow. 2. Reja w C-dur z časa wokoło 1650/80. Napismo: poloneza. 3. Reja w G-dur ze samnym napismom, komponowana 1746. 4. W lětach 1778/80 wužiwana reja w B-dur; poloneza. 5. Z lěta 1805 pokhadźaca poloneza w C-dur.

Wšitke čísla podawam tu přehladane a porjedžene po Kronbieglowych zapiskach. Spodźiwno: wšě 5 rejow steja w $\frac{3}{4}$ takće; runje kaž wjetši dźěl serbskich rejow. Rozděl mjez nimi leži we wšelakim pohibu (tempó) jenotliwych čislow. Rumpuf ma předpisane: Ruče (Allegro), a cyla reja je spěšny wjerćak. Dalše štyri reje su wažnišeho pohiba, jako polonezy. Notowy powšitkowny wobraz je jara podobny našim serbskim rejam. Wšitke maju pak přezjenosć krótkosće; žana njeje dlěša hač 16 taktow; na wospjetowanje jenotliwych dźělow (klawsow) nje-dźiwajo. Forma je kaž w našich serbskich mała dwoj- abo třidžělna: w dwojodžělnym twaru (A + B) ma kóždy 4-taktny dźěl trochu hinajše melodiske, druhdy tež rhythmiske wobličo — to je wožiwjaca wěc: přećiwjenja motiwow (myslenkow)! Harmoniske překwapjenja (snano druhe, hač ludowej hudźbje přislušne modulacije) nje-nadeńdžemy. We wšěch rejach pak su jenotliwe hudźbne dźělki (motivy a frazy) pěknje, hač kruće přewjedžene. Čísla 4 a 5 matej tak mjenowane „trio“ přidane, kiž w hinajšej ale přiwnazne stupnicy sameje formy rjenje z hlownym 1. dźělom kontrastuje. Wospjetuje so po „trio“ 1. dźěl, nastanje wězo forma A + B + A = małe rondo abo třidžělna twórba. Najwjetši dźěl našich serbskich rejow je cyle podobnje tworjeny. Tři samostane dźěle ma po Kronbieglowym zapisku jenož druha poloneza; kóždy dźěl ma 4 takty, kiž maja so wospjetować. Mjez našimi serbskimi rejami sym jenož jenu namakał z krótkim třidžělnym twarom: Č. M. S. 1887 L. Kuba č. 86. Hišće jenu podobnosć starohrodskich rejow z našimi dyrhju naspomnić a to wone typiske zakóučjenja: nie jenož musikalne z podobnymi musikalnymi zadžerčkami, ale tež z podobnymi melodiskimi frazami; to je ryzy slowjanski, pólski raz, kaž hižo w slowje poloneza praji a tež němscy hudźb-

nicy (C. M. v. Weber, Th. Kirchner) so toho dđerža. Wotutych zakončenjach džěla abo cyleje reje přir. Č. M. S. 1880 str. 8. Wony wjerěak wobsteji z dweju wósonhronowych džělow (I + II), nie jara přečiwnych mysličkow; kóždy džěl wosebje wospjetuje přenje štyri hrona, potajkim $4 \cdot 2 = 8$; abo $A + A^1, B + B^1$. Zakončenje = coda je dwuhronowa: napadny je melodijski kónc na terciji — začíšé njepokojaacy, něšto dalše wočukowacy, suano wospjetowanje (wjacokróčne); podobne zjěwy namakamy tež we našich ludowych pěsnjach dosć, jenož zo je tam kónc husto překhod do „dominanty“ stupnicy (5. stupnje), kiž zaso do přenjetneje wjedže a po powšitkownym začěću žadyn prawy kónc cyłka učeje. (Přir. Č. M. S. 1884. Jordanowu zběrku hřosow č. 3, 5; 1885 Markus č. 1. 51, 76 a dr. Muka č. 7, 16, 44 a dr.) Cyły twar Rumpufa je tež hewak jara podobny tomu, kaž jón we wjele našich rejow widźimy. Cyłk steji na zakladže harmonijow C-dur a G-dur (= dominanta a ta jenož trójcy wustupuje w hronje 11, 15 a 17. 15. hronow spočinaju na harmoniji C-dur. Cyła melodija reji ma tež přewod po tym, mjenujey *d u d a k s k i*; hluboki bas móže stajnje być C. Kronbiegel je napisal basy kaž je pod E podawan. Ja namjetuju přewod kaž sym jón stajil pod F. Wězo je to jara primitivny ale historjiscy wěrný přewod. Adolf Černý poskići wo tym přeswědčacy příklad rozjasnjenja w Č. M. S. 1888 (2. zběrka č. 96 a 97). Wobjěm melodije je mały, jenož 6 (7) tonow, kiž so zwjetša wokolo g^2 „wjerěa“. Jeno hronowy motiv (a) ma wrbjernu charakteristiku a wobknježi z małyimi variacijemi (přeučnjenjemi) cyłu reju, jako sekwenca so pak na samej wyšinje abo nižinje (a^2) wospjetuju; c^1 a c^2 su jenož podléšenja abo zkróšćenja figury pod a^1 a a^2 . Tak je wěsta koncentracija jeneje hudźbneje mysle zwěšćena a hódnosć cyłka powjetšena. Za starobu reje řeči tež to, zo nowiša hudźba by kliněala jako pod C. Zda so mi, zo dyrbi hrono d^1 konsekwentnje rěkać kaž pod D zlážlene; snano je so napisat mylił. Cyła reja w swojej slówjanskej wosebitosći je wšeje kedžbliwosće hódna. Jeje zapłodki wabja hudźbnika mócnje k džakownemu wuwužiwanju. Rumpuf bě tež nastork spisowacela tutech rjadkow k wjetšej kompoziciji za klavěr: „Póstnicarjo“ (1936), w kotrejž so rudimentarne myslički rozwija we wulkej formje, polneje radosće, šibalstwa a dyrdomdejnosće. — Wšě předpisy dynamiki a rozběrawske poznamjenja we Kronbieglu njesteja.

Kronbieglowe dalše zapiski = 4 polonezy njejsu ničo druge hač blizke přiwuzne našich serbskich rejow w hronach $\frac{3}{4}$ w cyłku a w podrobnosćach: Cyły twar, modulacije, figuracije, motivy a jejich sekwenčne wospjetowanje a druge wuwužiwanje, rhythmiske wosebitosće a zakónčaja. Wobej „Trio“ čisłow 4 a 5 su dopokaz dolheho wumětskeho wuwieća starohródskich rejow — sameje formy w přiwuznej stupnicy; tola nimaju nawušnu napřećiwosć k hlownemu dźělej.

Přiloħa 1.

1. Loubere rison.

Wjerch Wićesław jun. z Rajan. † 1302.

Pomałku. *Andante*.

The musical score consists of six staves of music in 3/4 time. The first staff is marked with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a dynamic marking of *p*. It begins with a section labeled 'A'. The second staff continues the melody and includes a dynamic marking of *Briso* with a cross symbol. The third staff features a dynamic marking of *4f* and the instruction 'wjerch!'. The fourth staff is marked with a dynamic of *C=A p*. The fifth staff includes a dynamic marking of *rit.*. The sixth staff concludes the piece with a dynamic marking of *p*.

Z Jenaskeho rukopisa.

Třidělny spěw: A + B + C = A. Mel. wobjim mały = sexta (f'—d').

Podobnosć z limborskim spěwom wo Plačim kwasu je překwapjaca. Wukhód stajnje z tona f (zakładny) abo z kwinty tuteje harmonije (hl. x).

2. O weh, ich han gedacht.

The musical score consists of four staves of music in G major, 2/4 time. The first staff is marked 'A' and contains two measures with notes 'a' and 'a'. The second staff contains two measures with notes 'b' and 'd'. The third staff is marked 'B' and contains two measures with notes 'c' and 'c?'. The fourth staff is marked 'A' and contains two measures with notes 'a' and 'd'. Brackets connect the notes across staves to show their relationships.

Z „Ienaer Liederhandschrift“.
Thürmerheft Juni 1903.

Překvapující je melod. spád pod c, teěž hewak dwójcy pod b.
Spěw po prawým wobsteji jenož z třóh hronow = a, b, c.
Zakónčenje (d) je (za nětčiji čas) spodžiwny, ale rjany.

Přitoha 2.

a) Limbórski kwas.

Dramatiski spěw — solo a khór. Napisany 1711.

Moderato. Solo I Solo II

The musical score is in G major, 2/4 time. The first staff is marked 'Solo I' and 'Solo II' and contains four measures with notes 'a', 'b', 'a', and 'a'. The second staff is marked 'Khór' and contains four measures with notes 'b', 'a', 'a', and 'b'. The lyrics are written below the notes.

Štó ma nje - wje - sta być? So - wa ma
nje - wje - sta być! So - wa pra - jí na - wopak k nimaj ku

Solo III

dwě-maj: Ja sym ja - ra hro-zna žo - na, njemžu, njemžu

Khór

nje - wie - sta być! Ja njem - žu nje - wie - sta być!
(Ty njemžeš)

Melodija wobjima jenož Quintu = g'-d'. Hudžbne džełki so wospetuja huslo, wuńdža postupuju ze zakładneho tona g' a zaso spadaja k njemu. Z małymi melod. srědkami rjany spěwččk.

b) Stary spěw połobskich serbskich čolmarjow.

Wuhi - baj so, po - hi - baj so!

rit. (so stajnje wospetuje)

Akkordy dominanty a tonikowy so wolměnjo w melodinyh sekwencach.

Přitoha 3

Tu slěduje přjódcy **Rumpuf-Hawtri** z nadržbnej musikalogiskej analýzy.

Starohrodská burska z 16 lěst.
Z Kronbiegla.

Spěšnje

I

II

II

II

C D E

F

$a^1 = a^3$ $a^2 = a^1$ $d = d^3$ hrona 1—10
12—14
16 a 18

hrona pod b^2 , d^1 , d^3 . hrona 1—16, 17. 18.

K wuwjedenju reje sluša polna sylność, polne napinanje rejwarjow, mušskeju a žónskeju. Tepty z pieńkom a pjatku maja so porjadnje wotménjać. do toho so z rukomaj placa. Rejwarje (dwójki) rozcékaju sebi a so zaso zjednočitaj, wjerčitaj so na městnje: na kóncu hudźbneho džěla, tam hdžež je fermata = zadžeržka = (. pozběhny rejwar swoju rejwarfku wysoko. Cyła reja je samy wuraz bohateje, rozwolneje radosće.

Přiloha 4.

Poloneza 1. Z Kronbiegla. 1650—80.

Podobnosť motivow a na všelakých stupňenjach je evidentná, wosebje zhrmadny rytmus; tosame widžimy pod b. Sekwencne slědy kaž w serbskich rejach. Wosebje napadny rytmus pod c je tež naš — přiř. Č. M. S. 1887 L. Kuba č. 1, 87, 210; tež harmoniski podložk hrona je tónsamy. Podobno pola Černý I, č. 49, 64 a dr. Kronbieglowe widžomne pisanske zmylki sym porjeděl wšuděe pod x.

Příloha 5.

Poloneza 2.

Razuje.

Z Kronbiegla. 1740.

The musical score for Poloneza 2 consists of two systems of piano and bass staves. The first system is annotated with 'G-dur Tonika' and 'Subdominante'. The second system is annotated with 'Dominante = A-D-dur'. The third system has notes 'C', 'a', 'D', and 'G' written below the piano staff. The music is in 3/4 time and G major.

První část přechodí v 4. tóně do dominanty D-dur, v druhém díle se hudba zase domoj vrátí. Zakončení je harmonicky jasné. Tuto polonezu je instrumentální a se njeje k ní zpěvalo; tomu zaděla přewjeděny skakaty a spjaty rytmus, kiž so w zynkad po kóždej harmoniji w tóně zloží. Sekwence slědy su nawočný, po notaciji pod a konzekwentne, hewak w swoim nadrobnym horje a a dele zajimawje wotměnjace. Zo su naše reje podobnje energiskeho razu, to pokaže „Kulowska“ C. M. S. 1888 A. Černý č. 52 a 53. „Rałbičanska“ č. 65. Kuba č. 157. (C. A. 1887.)

Příloha 6.

Poloneza 3.

I.

Z Kronbiegla. 1778—80.

The musical score for Poloneza 3 consists of piano and bass staves. It features dynamic markings 'f' (forte) and 'p' (piano), and accents 'a' and 'x' above the notes. The music is in 3/4 time and B-flat major.

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The music includes various notes, rests, and dynamic markings such as *p* and *mf*. There are also markings 'b' above the staff.

Second system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The music includes various notes, rests, and dynamic markings such as *p* and *mf*. There is a marking 'b' above the staff.

Third system of musical notation, labeled "II. Trio". It features a treble and bass clef. The music includes various notes, rests, and dynamic markings such as *p* and *mf*. There are markings 'c' and 'd' above the staff.

Fourth system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The music includes various notes, rests, and dynamic markings such as *mf*. There is a marking 'd' above the staff.

W 1. dźele ma zapis Kronbieglowy jara wjele špatnych basowych postupjenow; lohodla je tu drugi bas připodany; tež w melodiji nijeje wšo w porjadku (x). W powšitkownym ma wosebje w 1. dźele wšě kajkosće (mel. a rhythm.) kaž te našich hercow. Rjane wotměnenje je „trio“ g rhythm. wosebnosćow w melodiji, kiž ma znaprěciwne motiwy, so pozběhowace = c abo skakace = d. Cyła poloneza je wupłod herca z pěknej fantaziji.

Prítoha 7.

Poloneza 4.

I.

Z Kronbiegla. 1805.

First system of musical notation for the first part of the piece. It consists of two staves (treble and bass clef) with a grand staff brace. The music is in 3/4 time and B-flat major. The first staff has a dynamic marking *f* and the instruction "(Hibićiwje)". Above the first staff, three measures are bracketed and labeled "a". Above the second staff, a measure is bracketed and labeled "b".

II. Trio.

A

Second system of musical notation for the Trio section, labeled "A". It consists of two staves (treble and bass clef) with a grand staff brace. The music is in 3/4 time and B-flat major. A dynamic marking *p* is present at the beginning.

*) (c b a b)

B

Third system of musical notation for the Trio section, labeled "B". It consists of two staves (treble and bass clef) with a grand staff brace. The music is in 3/4 time and B-flat major. Above the first staff, a measure is bracketed and labeled "B". Above the second staff, a measure is bracketed and labeled "c)".

Třikrůčne (sekwencne) wospjetowanje přerňeho hrona w I je rjana gradacija, runje kaž tež wupotrjebanje motiva b. Trio ma žiwjši pohib hač I, štož je hewak skoro rědkosć; hudžba poskići tu hudžbne džěłki z I. husto w powróćenju; podobny sekwencny spad kaž w B (c, b, a, g, f) slysimy tež (Černý I č. 57, Kuba č. 76, 84) w serbskich rejach husćišo. 1. hrono tam pak ma rěkać c—c b a b—c c.

Z cyla z tulych přikładow dowidžimy jasnje, zo je to, štož su Starohródske ludowi hercy pískali, tež w našich hercach žiwe było a zo su charakteristiske melodiške, harmoniske a rhythmiske žiwjenje w jich rejach našim cyle podobne ← wšostowjanskeho razu.

Towarstwowe naležnosće Maćicy Serbskeje.

Rozprawa rěčespytneho wotrjada Maćicy Serbskeje.

Podał Marko Smoleř.

Rěčespytny wubjerk Maćicy Serbskeje je w zauidžnym lěće šěsć posedženjow měł. Najparjódcy je so z deklinaciju plurala wěcownika „knjez“ zaběrał. Po wjacorych wuradźowanjach je so skónčnje spóznało, zo ma so plural wěcownika „knjez“ po mjehkej mužskej deklinaciji po přikładze wěcownikow „kón“ abo muž sklonjować. Potajkim rěka: nomin. knježa, genitiv knježi, dativ knježam abo knježom, akkus. knježi, vokat. knježa, instrumental knježemi, lok. knježach abo knježoch. Mjez ludom so husto plural wěcownika „knježa“ po přikładze adjekt. „knježi“ (němski der Herrschaft gehörig) na slědowace wašnje skłcnjuje: nomin. knježa, genitiv knježich, dat. knježim, akkus. knježich, vok. knježa, instrum. knježimi, lok. knježich. To wšak je zmylk a wopačnosć; přetož po adjektivnych formach so w serbsčínje a tež w druhich slowjanskich rěčach ženje žadyn wěcownik njemóže sklonjować. Po tajkim rěka: knježi dla je so sejmu wotměł, knježi sym widzał, sym knježam hoitwu přenajał, sym z knježemi rěčał, po knježoch so wón njezložuje, ale sym do knježich lěsow šoł, knježim dworam je so něhdy wjele prawow dalo, wón je knježe dwory pokupował, pohonć je z knježimi konjemi worał, hejtman je po knježich polach khodźil.

*

Dale je rěčespytny wubjerk wo njeprawidłowym sklonjowanju jenožlůžknych wěcownikow žónskeho rodu twjerdeje deklinacije jednał. Po prawidle serbskeje rěčicy bychu so wone w dativje a lokativje singul. a po nominativje duala na „je“ kónčile. Woprawdže pak wono tele pady na i tworja. Lud praži w jstwi, hri, ruhli, čni. Serbske žortne ludowe hódaněko rěka: „Štó to je: Mhli rěkaju w delanach kurjawa?“ Prašany sebi zwjetša na wěcownik mhla njemysli, ale na pronomen (naměstnik) mi a njemóže tohodla hódaněko wuhudać.

Wěcownikaj stwa a čma pak lokativ tež na „je“ tworij-

taj, hdyž před nimaj ze samohlósnikom kónčaca praepozicija steji a na tutej akcent leži, na přikład wó jstwje, pó jstwje, pó čmje. Dokelž je při tym akcent na praepoziciju přešol, so jeje samohlósnik o do ó zesylni.

*

Tež wo slowoslědže wo hłownych a pódlaukskich sadach je rěčespytny wubjerk wuradźował. Za čas Jana Ernsta Smolerja, Pfula, Imiša a Hórnika je prawidło plaćilo, zo maja so pomocne slowjesa być, směć, dyrbjec, cheyć a druhe jich městno zastupowace slowjesa před w infinitivum stejace slowjeso, na kotraž so počahuja, stajeć. Prjedy so pišaše: wón je cheył domoj přińć, nětkole so husto slowoslěd nadeńdže; wón je domoj přińć cheył. Město: jemu su dyrbjeli mzdu wuplaćić, so husto wopak piše: jemu su mzdu wuplaćić dyrbjeli.

Hewak je so w sadach bjez pomocneho slowjesa slowjeso na kónce sady stajało. Nětkole wono husto na hinašim městnje steji. Hdžež sebi zmysl sady žada, móže so slowjeso a tež pomocne slowjeso wězo tež na hinaše městno stajić.

*

Němska twórba sady „ohne zu“ so w serbsčínje wopak z „bjez toho zo“ přeloža, prawy pak je přeložk z transgressivom zańdženosće abo přitomnosće. Sada: „bjez toho, zo bě wobšudzerja zeznał, je so jemu dowěrił“, rěka w prawej serbsčínje: „wobšudzerja njezpóznawši je so jemu dowěrił. Město: „Wón je so modlił, bjez toho zo bě rucy styknył.“ dyrbi rěkać: Rucy njezstyknjwši je so modlił. Město: Bjez toho zo bě so česał, je do zhromadźizny šel, ma prawje rěkać: So nječesał je do zhromadźizny šel. Sada: W khorowni wumrještaj, bjez toho zo běštaj wědomje zaso nabyłoj, ma w prawej serbsčínje rěkać: Njenabywši w khorowni zaso wědomja staj wumrjełoj. Hdžež so transgressiv njehodži naložić, ma so zmysl twórby „ohne zu“ w pódlanskej sadže, kotraž so z „tola“, „hač runje“ abo podobnje počina, wuprajic. Twórba „ani“ bjez negacije slowjesa, kotraž so druhdy w čěsčínje za němske „ohne zu“ naložuje, so za serbsku rěč njeporuča. Husto so wosebje mez ludom slědowace transgressivne formy zańdženosće wužiwaju: zabywši, so klaknywši, přišelši, prajiwši, wostajiwši, njezjazyknjwši a so dale druhe transgressivne formy přitomnosće kaž klečo ducy, spiecy, prajicy, nježiwajecy atd. trjebaju.

*

Němski imperativ: Laßt uns gehen, fliegen, wollen wir fliehen so wopak přeložuje z: chcemy hić, chcemy ležeć, čekać, stanyć, čakać. Prawje serbski rěka: Pójuny, polećmy, čekajmy, stańmy, čakajmy atd. Němski substantivum verbale so wopak přeloža, hdyž wón w sadze subjekt twori. Na přikład němska sada: das Begehen der Wiese ist verboten njosmě so přeložiť: khodženje po lúcy je zakazane, ale po lúcy khodzić je zakazane. Město: Łoženje rybow a rakow je dowolene, dyrbi prawje serbski rěkać: Ryby a raki lojić, je dowolene.

Za němski substantivum verbale so dale husto hodži w serbsčinyje transgressivum naložeć, na přikład w sadze: Nach Überschreitung der Grenze rückte das Heer gegen die Hauptstadt vor — Mjezu překročiwiši wójsko k hłownemu městn postupaše.

*

Runjce tak so němski infinitiv w zwisku z „zu“ wopak přeložuje, na přikład: khlěb je k dostaću město khlěb je dostać. Njedawno dostach dopis za Serbske Nowiny, wo kotrymž přenja sada rěkaše: Přinďže njedžela wšitecy do Kukec, tam budže wjele k widženju a slyšenju, město: tam budže wjele widžeć a slyšeć.

*

Husto so město naměstnikow něchtó a něšto naměstnikaj što a što trjebataj, na přikład: hdyž što z nim rěčeše; kraj, wo kotrymž lédma što što wědžeše. Prawišo a lěpje rěka: Hdyž něchtó z nim rěčeše; dale: kraj, wo kotrymž lédma něchtó něšto wědžeše.

Übersicht.

Otto Lehmann. Briefwechsel zwischen D. Heinrich Immisch und Michael Demaschke. Schluß zu den Veröffentlichungen XVIII, 120—135; 197—205; 156—283. S. 3—16. (XIX, 3.)

Dr. jur. Ernst Hermann. Dörgenhausen — Windehausen — Pomhajbog. Das heute ganz sorbische Dorf Dörgenhausen an der Schwarzen Elster zwischen Wittichenau und Hoyerswerda führt den sorbischen Namen Němcy (Deutsche). Das Dorf ist vor 1265 auf dem Grundbesitz des Klosters Mariastern angelegt und vielleicht von Bischof Konrad von Wallhausen durch Bewohner seiner Thüringer Heimat besiedelt worden. In der Goldenen Aue, nicht allzuweit von Wallhausen entfernt, liegt das Kirchdorf Windehausen, das nach den Wenden benannt ist. In seiner Kirche findet sich eine alte Pietastatue, die noch heute vom Volke der „Pomhajbog“ genannt wird. Der Typ dieser Gruppe ist nach Dehio auf die Zeit 1400—1750 zu datieren. Der noch heute gebräuchliche sorbische Gruß hat sich also auf diese alte Pieta übertragen und hat die sorbische Sprache überlebt. Ähnlich wie in der Gegend von Barby, wo die Bauern von der rechten Seite der Elbe, wenn sie nach Barby zu Markte kommen, als „Pomajböcke“ bezeichnet werden. Hieraus ergibt sich aber, daß die Bewohner dieser Gegenden zum obersorbischen Sprachgebiet gehörten, und daß der Gruß bereits im Mittelalter allgemein gebräuchlich war, also älter ist, als der heute bei den katholischen Sorben gebräuchliche. — Seine Erwiderung Wjerš pomazy zeigt alte sprachliche Form. (XIX, 17.)

Otto Lehmann. Die Nochtener Volksliedersammlung Andreas Seilers. Der sorbische Dichter Andreas Seiler war auf dem Gymnasium und der Universität eng befreundet mit dem Gröditzter Pfarrersohn Heinrich Krüger. — Dieser hatte große literarhistorische Interessen. Nach dem Tode seines Sohnes, des Purschwitzer Pfarrers Ernst Krüger, † 24. 12. 1923, fiel uns sein reicher literarischer Nachlaß zu. In diesem fand ich eine Sammlung von Volksliedern, mit der Angabe: „Seiler hat diese Lieder im Januar 1830 aus Nochten mitgebracht.“ — Im ganzen sind es 24 Lieder. — Sie werden mit den bisher veröffentlichten genau verglichen. Meist sind es Varianten, die immerhin wertvolles Eigengut enthalten. Am wertvollsten ist eine Variante zur Lausitzer

Ballade: „Der Wassermann und seine Frau, über die 1935 eine Tübinger Dissertation von Paul Bäuerle verfaßt worden ist. — Die Veröffentlichung ist ein erster Beitrag zur Topographie der sorbischen Volkslieder. Darum werden auch alle sonstigen Lieder und Melodien, die in Nochten von Mucke, Adolf Černý, Gotthold Schwela gesammelt worden sind, angegeben. — Leider sind von den Sammlern die Sänger nicht angegeben worden. — An der Sammlung kann man erkennen, wie das Landvolk keine uniforme Masse ist, sondern wie es darin selbständige Persönlichkeiten gibt, die ihre Änderungen an den Volksballaden vornehmen, sie „zersingen“, ergänzen und aus Teilen neue schaffen. (XIX, 22.)

Bernhard Schneider. Uralte Tänze in dem Dorfe Wünschensuhl bei Berka. In Wünschensuhl (= Serbska Sól) hat sich bodenständiges Volkstum mit merkwürdiger Zähigkeit erhalten. Der gegenwärtige Pfarrer und Volkskundler Linsenbart in Wünschensuhl hat zuerst weitere Kreise auf den eigenartigen Charakter der dort erhaltenen Volkstänze hingewiesen. Auffällig an ihnen ist zunächst, wie sehr sie Ausdruck der Dorfgemeinschaft sind. Alle Schichten bis etwa zum 50. Jahre nehmen daran teil. Es wird die musikalische und tanztechnische Übereinstimmung dieser Tänze mit denen noch heute in der sorbischen Lausitz vorhandenen dargelegt, und es werden daraus wertvolle Folgerungen über Wesen und Pflege der Volkstänze gezogen. (XIX, 40.)

Bernhard Schneider. Musikalische Überreste aus uralter Zeit I. Aus dem Altenburger Land. Es handelt sich um die dem bekannten Buche von Kronbiegel über die Altenburger Bauern, 2. Auflage 1801, beigefügten fünf Tänze: 1. Der Altenburger Rumpf oder Hawni in C-dur, die älteste Tanzmusik der Altenburger; 2. Tanz in C-dur etwa aus den Zeiten 1650/80, bezeichnet als Polonaise; 3. Tanz in G-dur mit derselben Bezeichnung, komponiert 1746. 4. Ein 1778/80 üblicher Tanz; auch eine Polonaise. 5. Eine aus dem Jahre 1405 stammende Polonaise in C-dur. — Die altenburgischen Tänze werden ausführlich beschrieben und sodann musikalisch und musikologisch erläutert. Sie tragen durchgängig einen sehr altertümlichen Charakter und gleichen auffällig den in der sorbischen Lausitz noch üblichen Tänzen. Die Melodie zum Rumpf hat den Verfasser zu einer größeren Komposition für Klavier: Póstnicarjo (Fastnachtsfreude) (1936) angeregt. (XIX, 46.)

Wobsah zešiwka 170.

Listowanje Hendricha Imiša z Michalom Domašku (skónčenje). Podal O. Wićaz	3
Němcy — Windehausen — Pomhajbog. Podal dr. jur. Arnošt Hermann	17
Zejlerjowa zběrka ludowych pěsnjow z Wochoz. Po- dal O. Wićaz	22
Rejwaj, mój pohončo, z džowku! abo Prastare reje w Durinkskej wsy Serbska sól. Podal Bj. Krawe	40
Hudźbne powostanki prastareho pokhoda. Podal Bj. Krawe	46
Towarstwowe naležnosće Maćicy Serbskeje	60
Résumé. Napisal O. Wićaz	63

Wo zapłaćenje lětnych přinoškow

(kóždolětnje 5 hriwnow = 5 RMk.), za wurjadnych sobu-
stawow 5 hr a wo dary za „Serbski Dom“, za „Ma-
ćičnu knihownju“ a za „Serbski Muzej M. S.“
nanajnaležnišo prosimy. Lětné přinoški a dary za Maćicu
Serbsku maju so na konto Maćicy Serbskeje pola Krajno-
stawskeje banki w Budyšinje (němska adresa: Landstän-
dische Bank, Bautzen) slać.
